Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ЕРА, 12 ИЮЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 83 (6961). ◆ Мах 3 кап.

ХIАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ДИСЦИПЛИНА ТIЕХДИКЕИ ХЬАДЕР ДУКХАГIЕИ ХИЛИЙТА!

Социалистически яхьа дневник

КЪАХЬЕГАМА ДИКА МУЛАШ

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча Грозненски радиотехнически завода болхлоша цхьаккха бутт дIабахийтабац пятилетка дикьлагIча шера шоаш тIаийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цудулье цар вIаштIехьдаьлар ах шера планал совгIа 76 эзар сома продукци маьхала якха, 31 эзар сома товарни продукци 21 эзар сом мах бола нормативно - цIена продукци арахеца. Арахецача продукцега дIабода мах лох а беш, нIезигчун а дукхачун а кхом барех ер шу доладелча дена планагIа лаьрхIачул совгIа пачхахьалкхенна 55 эзар сом пайда баьб цар.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а даьда, социалистически яхье хьалха латташ я укхаза Сергиенко Нина, Абидин Николай, Рогожина Мария, Сенчугов Владимир, Нежельская Любовь, кхьбараш ерте латтача регулировщиккий, токарий бригадай коллективаш. Юкъера лаьрхIача шоай сменни нормаш 120 процент кхоачашъю цар.

АХАНЕЛ СОВГIА ЯР — ТIЕХДИКА

Производственни мощностехи балха хьанахи бизза пайда а ийбеш, шоай хьнари икан кхо ца деш къахьегача «Союзавтоматстрой» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода болхлоша башха-дика къахьегама толамаш доах укх шера. Укх бетта чотагIа шовзткъа эзар совгIа сом мах бола продукци маьхала а йоакихаш чакхдаьккхар цар дIадаха ах шу. Пачхахьалкхен планал совгIа арахийцар 70 эзар гаргга сома маьха товарни продукци.

Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра парте енна задани кхозаен ахазен тIехкхоачашъяьй. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах производствана кхоадаьд иттаll эзараш сомаш. Заводе еррига арахецача продукцех 51,8 процент пачхахьалкхен дикала араx йолаш я. Заданел совгIа продукци маьхала якхерах, бийдал, металл, электроэнерги, кхьйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабодаш бола мах планагIа лаьрхIачул лохбарах укх шера заданел совгIа 113 эзар сом пайда баьб пачхахьалкхенна завода болхлоша.

Халданза социалистически яхье хьалха в йолаш хIанзалехьа пятилетка хьалхарча дикъ шера план кхоачашъяь итташ бригадаш я саводе. Царех я Веседин Алексейя Кузнецова Галинаи керте латтача штамповщиккий регулировщиккий бригадай коллективаш. Овсаре къахьегарал совгIа, шоаш хьаеш йола продукци диken тIехдикеи мара хилийтац цар.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШТА ЮКЪЪЯХАЙ

ДIадахача шера даим тIехьа а юсаш, пачхахьалкхен декхар тIадусачарех яр Карабулакски нерудни материалаш йоахачен чакхйоахачен завода коллектив. Иштта дIахо болх бе йиш йоацилга дика кхетадир предприяте кулгалхоша, берригача болхлоша. Пачхахьалкхен плани тIаийца декхараш толаме кхоачашдара хIаранена тIалатта бехктокхам айбир. Производствера кхоачамаш гуча а доахаш, пайда ийбе болабир царех. Къахьегами социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьа а яьккха, цIенхашта тоайр къахьегамеи производственни дисциплина.

Цудухьа боагIача бофрамагIа болх а беш, ше укх шера тIаийца декхараш толаме кхоачашдеш я завода коллектив. Ах шера планал совгIа цо арахийцай 26 эзар сом мах бола нормативно - цIена продукции 102 эзар сома маьха товарни продукции. Цу даькъе заданел совгIа арахийца нерудни гIишлон материалаш 1100 кубически метр я. Продукци маьхала якхара план а тIехкхоачашъяьй завода болхлоша.

Нормативно - цIена продукци арахецача къахьегама овсарле планал совгIа пхиъ ахи процент лакхъеннай, хIаьта товарни продукци арахецаче 9,6 процент. Духхьал из лакхъяра чотагIа хьаяьй планал совгIа ара мел хийца продукци.

Предприяте цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье халданза хьалха латт укх шера Аушев Ахьмада кулгалдеча транспортни участка коллектив Хашагульгов Мустафа керте латтача дробильно-сортировочни цеха коллектив. Цар эгара хьалха рапорт делар ах шера план кхоачашъярах.

хьувкъам-84

ХЬАЛАШ—ЦАIАШ, ГIУЛАКХАШ—БЕ-БЕ

КIИ-МАРСА балхаш дIадоладаьд «Назрановский» совхоза механизаторашa. Укх шера 2800 гектара тIа хьалхедаьд цар из бола ялат. Шоай кхашкарча хьалашна хьежна болх дикагIа дIагIоргболча тайпаре чуэца болабаьб 800 гектаре тIера мукх. Хьалхарча шин дийнахьа болх беш яр 17 комбайн. Чуийцад 100 гектара тIера ялат.

Хьалхе кийчъяьй комбайнашта эшаш дола технически гIулакх дергдола шин «Техпомощь». Уж лелаю механикаша Албогачиев Йоакъапен Плиев Темерсолтав. Йоакхо яьй механизаторашта бIайха кхача хилийтара а. Иштта, Пхьалекъонгий - Юртарча отделене ялат чуэцаш боахкача болхлошта кхача кийчбеш я дукхача хана дена шеф-повар йолаш къахьегаш къайоагIа Местоева Маруся. Кхай тIа латт, тIа гата а доаллаш, лаьрхIа кийтъяь дIа-юха лелаю пршеп. Цу чу я гаэови плитка а латташ йола цуй ахкан кухни. Къаьстта шиъ тайпара чам болаш хул Марусе ерорча цIенача фега дулхи жерда баьшадаерайи юкъе а долаш кийчбаь кхача.

— Шоай низ дIакхоачар ду совхоза комбайнераша цхьаккха хIаманца доаттаж хьувкъам чуэца гIерташ. ХIаьта царна юкъе хIанзале белгалбаьннаб комбайнераш Торшхоев Товсолта, Оздоев Ювсап, вежарий Ахмадоагмар Iалихан Руслан, Оздоев Уматгири; шоферош Боголов Тухан, Дзейтов Руслан Мальсагов Султан, кхьбараш. Цар беча балха тIахьожам а лоаттабеш, фу эш, мала эш а хьожаш, кхай тIа ба совхоза директор Беков Мурад, керттера агроном Бекмурзиев Къурейш, кхьбола специалисташ.

— Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 30 центнер мукх боал, планагIа баккха лаьрхIар 18 центнер болаш, — йоах шоай механизаторех доаккхал деш волча Бекова. — Иззал дарге кIа в.

КIи-марсаца дувзадена дерригa-балхаш комплексагIа чакхдоах совхоза болхлоша. Ялат аьрдачара ча кхай тIара фермашка дIа а кхухьаш, иштa аргIаш деш лаьрхIа вIашагIъелла шиъ звено я. Иштта вIаши тIехьтIехьа бадхаш чакхдаха низ дIакхоач. Мукъадаьннача лаьтта гектара сиха доакъара лаьрхIа йода хьакхIаш дIалош латт. Укх ахкан денош 900 гектара тIа уж дIае лерхIаш ба совхоза специалисташ.

Иштта барти цхьоагIон йолаш укх шера шоаш хьалкхебаь хьувкъам сихеи дикеи чуийца баккхара низ ца кхоаш кхъахьегаш боахк совхоза болхлой.

ЦХЬАБАКЪДА, кхьача бесса дар тхоае Назрановски совхоз-техникуме дайна сурт. Укхаза кхашка дукха ялат чу ца эцаш дус. Дувцараш кхай тIа дуса наг-нагахьа доланаш а доацаш, моpхI бизза хьаэза йиш йолаш дада паркхаш да.

Йоакхо яц ялат чуэцаш боахкача механизаторий.

Совхоза - техникума лаьтташ дада Яндарепа гонаьа, Баку — Ростов болача трассо дийкъа а дийкъе. Тахан чуэцаш дола кха улл цу наькъа йисте, Карабулака оагIорахьа Iо чу. 80 гектар йола из участок массехи ди хьайха комбайнаша хьаккха а хьекха, касарех Iойийлай. ХIанз из оардаш ялх комбайн йоалл.

Дагадацар укхаза доагIача хана иштта сурт бIаргагурда, аьнна! Хетар юртбоахама техникуме лаьтташ леладела гIалхан дарда тIа вIашагIельдаьнаха, гонахьарча боахамашта а хьокхам хуш хургда, аьнна. Цхьабакъда бIаргадайнар иштта дацар.

Юкъ-юкъе ца йийттача санна дакха а лоха а хьекха Iобиллаб цу вай дувцача кхай тIара мукх. ДIа-са хьежача бIаргагу урадагIа кагнаш. Хьекха уала мукх хьаэцаш хила комбайнаш дIаяхача гIолла кха юкъе доал тхо. Кхай тIа дусар дикьлагIча е цхьалагIча даькъал дукха кIезигагIа дале тамаш я. Хье ца хьоккхаш а хье ца эцаш а дукха ялат дитад комбайнаша.

МорхI бизза канаш а дакхаш, кха йисте а вьнна, совхоз - техникума кулгалхоша уж дIахьоккха безаж болаш хилар со. Цхьабакъда, дIайистхила-м саг вац. ТIаккха юха кха юкъе а вьнна, хьатIайоагIача комбайнаш тIа багIача валагахьа дIаэгаду уж. ЦIогIа тоха безам боагIа:

— Ай шоана, бокъкъагIьарна мукъагIа, диъдення. Iобежа ка лехаш бIарчча кха тохкаш вай яькха хаI?

Царна а дIахазац. Iивболла техника, тIем тIа танкаш санна, ялата «ногаш тIабетташ» йода.

Дерригa дита а дита, боахама директор а партхома секретарь хьалахе лаьрхIар оаха. Цхьаннахьара кораввнвар партхома секретарь М. Д. Берикханов. ХIаьта директорца В. У. Полошкоевца малх делкъенгахьа кхаьчача хана хьатта вIашагIкхийттар тхо. Ялат доадар а хьувкъам чуэцача дола кхоачамбоацараш а дIадийцар. Из шийна дIахезача, бийнаш а оагадаь, кхашкахьа ваданзар директор. Саббаре аьлар:

— ХIанз мара дIалоладеннадац тхо. Кхоачамбоалараш дIадоахаргда. Деррига а уйла яь, хьувкъам чуэца дика кийчъеннад тхо укх шера.

ХЬОЖАРГДА вай иштта кийчо яьй укхаза хьувкъам чуэцара.

Лаьтта делвдерашта бехктокхамегIа йола ха хьатIаэттала хьалхьокхаш. Хьалхашка латта декхараш дувцаш цхьа доуг, цхьа цIанат дац кхай тIа, ялат хьачуувзача хьатта е кхаш лелаеш йолча бригадашка. Хьувкъам чуэцарах аьнна цхьа йиш гум моттиг яц. ДIахьатгача массане а йоах, цу гIулакха лаьрхIа кийтъеш вагончия я тха. Цхьабакъда, из хьалхоккхаш, цу фуд хоаш саг вац. ХIаьта хьувкъам чуйца баьхьа, из санна эш? Хьалха дена кхай тIа латта елаш ма ярий ла-м.

Хьувкъам чуэцаш боахкача комбайнерашта довзаш яхьа хьалаш, хая котало яьхкхачоз даха малагIа совтIа- таш кийчдаьй. Цхьаннега аьнча ца тешаш, дукхаеешна е летт оаха из доаш. Кансыгов Мусас йоах: яхье моральни а материальни а хьалаш соия довзац. Иштта къамаьл ду Хамхоев Ахьмадe, Котиков Iаддал-Мажита, кхьчар.

Комбайнаша оардаш дола ялат хьатта хьувзаш 14 машин хургья, аьнна, дийцадар. 10 болх беш 4 резервен. Делкъа ха хьатIаоттална болх беш шиъ мара яцар. Уж шиъ а ялат чуувза кийчъяьннацар. ЮергIаш чу а кхайса, сихагIа кхай тIа дIагIо, аьнна, арадаьхад тхо, йоах, цу машиний водителаша. Машиний кабинашка дадар кхай тIа цIи ца ялийта сгуапитеал хьатIадеккаш доза цхаралаш. ДIадохка кхоебьбенар уж. Делкъа хинна кхай тIа хьеера Хамхоева Мухьмара машин (28-94 ЧИТ). Цо а йоалар, нахагарa аьхиха цхьа ведар бензин кхоачаезча, дIаоттаргва со. КоравоагIаш вацар доагор дIахеца оттаваь саг.

ХIаьта машинаш ца хилча дIагIоргболаш болх а бацар. Бункер хьал а йиза, ах сахьат гаргга ха яькхар Хамхоев Габой комбайна.

— Фуд яр?! Иштта бой болх, — яхаш, чам байна [illegible].

Болх беш йоахна комбайнаш сиха хуша лоадамбоаца а оагхалаш яц. Датчик а йоацаш, даьтта хьаара а деттаж, сеца латт Котиков Iаддал-Мажита комбайн. Загал а теха, дIаволавенна кха вокха оагIонга ваьлча, оасаш тедаснна, юха а сецар из. Йоашаш яр Iурра укхаза хинна «Техпомощь». Кхьчахьа ваь, аьнна, электросварке тIехьа а йийза яхаяр из.

СОВХОЗ - ТЕХНИКУМА кулгалхоша яххача бесса, хьалхьегIа а уйла яь яларе, хила йиш йола хIама дацар хьатта даьллар а. Ялат хьачуоза доладелча, бахьаш, белаш, яьшкаш лехаш лелар хьатта заведующи Китиев Башир. Тараз увзача цIагIа массе а оагIорахьара чухьеккхаш мукх а болаш, бIеха яр, бийсанна хьалсага лампаш яцар. Кердача хьувкъама ялагах етта йоагIа хьалхара машин торжественни тIаэцилга вIаштIехьдаккханар укхаза.

Хьувкъам чуэцара совхоз-техникуме штаб вIашагIъяьлай йоалар. Цо малагIа гIулакх кхоачашду, из мичай хоаш дацар. Кхыча боахамашка ялат чуэцача кхай тIа ерригa штаб а цул группаш а яе, уж укхаза яц. ВIаргагуш яцар транспорто беча балха тIахьожам лоаттабу группа. Иштта кхай тIа гуш яцар механизаторий кхерамзле лораеш йола. хьувкъам чуэцара, из лорабере тIахьожам лоаттабеш йола группаш а.

Кхыча боахамашка хьувкъам чуэцача лораш а болаш, мел эшар чудола йалатна латте, укхаза пIелг хоадлабаьчоа а дIахьоарчае бинт, тоха йод яц.

Сунженски района боахамашка е уллув йолча «Назрановский» совхоза хьувкъам чуэцаш боахкача механизаторашта мах боацаш дийнахьа дизза даа хIама лой, укхаза цхьа ду. Из а чам болаш, дегIах дIалатаргдолаш дац.

Шийтта сахьат доаллаш, комбайнаш а совцаь, шолагIча бригада стане делкъийна хIама даа хьабоалабир механизатораш. Царна сттадаь даар бIаргадайча, цхьан хIаман бехке долаш санна, хеташ даьгIар тхо. Сецца балха арабаьннача къоналхашта оттаяр яр кабуц чутесса борщи маьхки. Аьшка кадача гIолла Iайг а хьекхаш, царех цхьанне йоах:

— Даар дувцар къонахчоа доагIаш гIулакх-м дацар. Цхьабакъда, укх даарца болх хьабе са-м вIаштIехьдаргдац.

Цо яхар хьаллоац шолагIча:

— Да ма хьакхарг, тхоай ахчах бизар тIара ийца а дулх е даьтта да мегаций тхона?

Кхы тха а дац цар яхачоа IотIатоха хIама. ХIаьта а, Iе ца душ, цхьа хаттар-м дергдар: цу тайпара шу уттадой-теш совхоз-техникума кулгалхоша хьалхашка?

С. АУШЕВ, М.-Б. ЦИЦКИЕВ, тха свеш. кор.

Сихбенна ялат чуэцаш боахк Грозненски района «Кулариски» совхоза комбайнераш. Царна юкъе къахьегама овсарле лакхагIа болаш болх бу ВисаитоагIар дас Берсан воIа Мохьмадев, Джанхотов Iийсас, Мусаев Хож-Ахьмада, кхьбараша. Юкъера лаьрхIача 35 тонн мукх оард царех хIаране дийнахьа, ворхагIа арда боагIар 20 тонн болаш.

СУРТА ТIА: «Куларински» совхозе мукх оардаш йоахи комбайнаш.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Хьайбашта—шортта доакъар

Шоай гIулакх ховш ба

ХIара шера шоай хьайбай боахама доакъарий чIоагIа база хьаю Сунженски района «Ассинский» совхоза доакъар Iалашдечар. Цу цхьан хана доакъар Iалашду цар совхоза болхлой шоай доалахьарча доахана а. Дика доакъараш шортта хиларо йиш хулийт хьайбаш леладерашка шурей дулхи дакхарей пачхахьалкхенга доххарей планаш толаме кхоачашъе а цу башха-динача продукташца коллективана мел эш кхоачам бе а. Масала, совхо юкъера лаьрхIача бIаь Iаттах хIаранегара 3049 килограмм шура яьккхар, вешта аьлча, планагIа лаьрхIачул 249 килограмм дукхагIа. Совхозо пачхахьалкхенга ехкар планагIа лаьрхIачул 246 процент дукхагIа шура. Дулх доххара план а 67 процент тIехкхоачашйир.

Укх шера кхы а дукхагIа лакхъеннай хьайбай продуктивность, цудухьа йиш хилий пачхахьалкхенга шурей дулхи доххара хьалхарча ах шера задани хьанал хьалха кхоачашъе. Цу гIулакха юкъе доккха дакъа даьцад опытни механизатора Горьков Андрей Андреевича кулгалдечa лаьрххIа доакъар Iалашде аьнна вIашагIъеллача бригадо.

— Укх шера доакъараш Iалашдара планаш кхоачашъяь ца Iеш, уж бе-бе хилийта а лаьрхIад оаха, — шоай планаш ювц совхоза керттерча агронома Сулаев Мамака. — Цу гIулакха люцерпал, фуна лаьрхIача ялатийл, гIад а тIехьа мошача хьажкIийл совнагIа оаха хьалкхею доакъара свеклаш ябаккхаш. Кхы а доакъарийна лаьрхIа тела безам болаш да тхо тхоай баьцадаарий кхашкара отходаш — шекара свеклаш, морковкай лорадаш, хIаьта иштта нарсаш, кабачкеш, кхьдола баьцадаараш фула хьагъоастадаьчул тIехьагIа юхейиса отходаш. ХIаьта из доакъара балансана IотIакхета оидо хIама я.

Юххьанца лаьрхIадар хьалха хьекха люцерна аьла хилийта. Цхьабакъда, цу хана догIаш доладелар. Баьцаш доакъарийна ю да хилийтар дулха лаьрхIар хьалхе хьекхача люцернах 1100 тонн сенаж лаьттах йолла — республикански месячник долча хана задаех лаьрхIачул 4-аза дукхагIа. ХIана сенаж дIаелла яьннай. Ерригa доакъарий бригада я из боах беш.

...Механизатораш Ледов Николайи Хоменко Михайли сатоссаш боладу шоай тракторни агрегаташца буц хьакха. Ди хоза деча кIаьдъенна уллача люцернах, сарахьо оагIоца доаллача йолхьнигаш хьал а эцаш, пархаш ду Бурлаченко Ивана. Цул тIехьагIа копнителаца - подборщикаца тоххораш е волалалу Завальный Анатолий. Тоххораш погрузчикаца лафетаца тIа юатт Кирпо Николая.

Сенаж дикагIа хилийтар духьа шоай «С-100» якача еза-йоккхача тракторца дийнахь а бус а сенаж IотоIаеш хул цхьана боах беш вола шиъ тракторист — Каплиев Афанасийа Голубцов Николайи.

— ШоллагIа хьекхача люцернах йол ергья оаха. — йоах доакъар Iалашдерий бригадира. — Из маьлера доакъар 400 тонн кийчде дезаш ма дий тхо.

ПланагIа лаьрхIадац сихос йоллалга. ХIаьта а бригадо лаьрхIад гурахьа бийна мукхи кIан чуийцачул тIехьагIа гидуаргашцен соргоцен вIашагIа а эль хьажкIаш дIае. ТIаккха тхога йиш хургья шелал хьатIаотталца хьайбаш мошача доакъарашца кхаба меттел, 1000 тоннал кIезигагIа доацаш мошa доакъар Iалашде а.

— Оаха ховшие а, тхоашта эшачул дукхагIа Iалашду доакъараш, — йоах М. Сулаева. — Дас санна боахама йоакхо еш хилча, иштта леладу гIулакх: доакъара цхьа дакъа лоаллахарча боахамашка доли оаха, царна доакъара база чIоагIъяра тхоашта могаш дола новкъостал а деш. Масала, соахка оаха кхыча боахамашта елар 20 тонн совгIа йоли 600 тонн сенажи.

Укх шера а иштта новкъостал даьд «Ассинский» совхозо лоаллахарча Ленина цIерагIча колхоза, цунга доаханна доакъарийна лаьрхIа 500 тонн люцерна буц а екка.

Лакха кхолорийна доакъараш иштта бе-бе хилиро хьайбаш леладерашка йиш хулийт шурей дулхи кхы а дукхагIа даха. Цунца цхьана, цо гIо дергда мехка Кхачан программа чакхйоаккхача доккхагIа дакъа дацара а Балтийски завода кемаш дерий патриотически почино тIахьийхача тайпара XI пятилетка план кхоачашъяра а. ХIаьта «Ассинский» совхоза коллективо къовсалбаь хьалъяьцаб из тIахьехам.

П. ГАГИЕВ.

ЛАЙНА ХАЛОНАШ ЙИЦЪЕННАЙ

Доахана гIоша доакъар Iалашдара гIулакха цIенхашта экзамен хилар дIадахача Iанах боахамий дукхача кулгалхоштеи специалисташтен. Из доаш лерттIа чакхдаьккхача моттигашка цхьаькха тайпа хало хоьлацзар. Цхьабакъда, доакъар Iалашдераша мело яьча, Iа кIаьда доагIаргда яхаш баьгIача моттигашка сагота хьийзар. Февраля-марта деношка кхьметтел яьха чалг лехаш а бIаьш километраш хоххаш лела бийзар цхьадолча боахамий, цу даькъе «Червленский» колхоза кулгалхой а.

ХIаьта а цунах хьехам хиннабац.

Масала, доакъар ца тоъаш моттиг ийсъеннац «Коминтерн» яхача колхоза. Цига вIаштIехьдаьннад шоай хьайбашта мел эша гIожа доакъар Iалашдаь ца Iеш, кхыча боахамашта новкъостали дукха люцерна йол яла а.

Укх шера иштта дика вIаштIехьбаьккхаб цига доакъар Iалашдара болх. Укхаза запеса хIанзале а вIашагIтехад 1640 тонн гранулированни доакъараш, 3000 тонн силос, 2115 тонн люцерна йол. «Комбайн— кхай тIара, мукх — кхай тIа» яха дикача ахархой принцип хьал а лаьца, укхаза ка бола ялаташ аьрда далларца хьагул а дий, аргIаш ду чах. Массехк ди хьалха 897 гектара тIара гуралха дийна ялаташ чуийна даьннадар. Кхы ха юкъе ца йолийташ, цунна тIеххье хьагулдаь а аргIаш дась а даьлар ча. Цу боахаме дика Iомадаь гIулакх да, кхай тIара ча ерадьккха даллрца, эгIийса юхкаш тедар, плоскорезаца кхай тIа обработка яр, пожнивной культураш дIаер. Иштта 200 совгIча гектара тIа дIабийна магар, кеи, судански буц цхьатарра дика тIаьннай массе метте.

ХIанз хяй дехвача лаьтташка пожнивной культураш дIаера кийчдеш да кхаш.

Халахете а, иззамор ала йиш йолаш бац цар лоаллахой — «Червленский» колхоза колхозхой. Лаьхе белгалдаьккха ди — 3 июль хьатIакхоачаш Червленцаша 704 гектара тIара ялат аьрдадар, хIаьта ча 60 гектара тIара мара хьагулдаьдацар. АргIе тхоашта бIаргавайнача уборочно-транспортни комплекса начальникага Виталий Георгиевич Перепадага, сихха ча хьагул а даь, пожнивной культураш дIа хIаиеш оаш, аьнна, оаха хаттача, цо жоп делар:

— Тийрнал дехьарча участко гоадир тхо. Цига 140 гектара тIа гурахьа бийна мукх ялатийта цайдана боацаш боврах доакъарийна хьакха бийзар. Из хьоккхаш доахкаше а ча арадаккха хьеделар тхо.

Доккха бахьан дац отряда начальника уттадер. Нагахьа санна болх лерттIа вIаштIехьбаьккхабаларе, мехкьал яьецаре шоай лоалахойл тIехьа ца биса йиш яр червленнай.

М. ТКАЧЕНКО.

оарц дала!

Совхоза коа латт... комбайнаш!

Малгобекски районе сихонца дIахьош да ка бола ялаташ чуэцаре балхаш. Ши кIира да М. Горьки цIерагIча совхозе кIи-марс дIаболабь а. Мукх чуийца боалаш ба совхоза механизатораш.

Иштта кIи-марс сихбенначе хана къаьстта болхха лоархIам болаш да техникаш бизза пайда эцилга. ХIаьта М. Горьки цIерагIча совхоза коа техникаца балха ара ца йоалаш латт ийъ комбайн — ши «Нива» цхьа «Колосия». «Иваш» хьалогне гIертам ба комбайнераш Даурбеков Хьусеин Булгучев Мусам.

— Ши кIира дIадаьннад тхо ераш тоаль балха арахьа гIерташ доахка, — дувц цар чIоагIа новкъа а долаш. — Тхоай автомашинаца тоаеш долчара комбайнераш хIама хьоведаьдар тхо укхаза «шиннахь дийнахьа кхуш тоехи комбайнаш арайоахаргъя оаш», аьнна. ХIаьта ераш лаьрхIе тоаеш эзаш хийлей. Нах ялат чуэцаш ба, тхо цхьаннакье а доацаш укхаза доахк...

— Къьна ераш пайдане а ца хинна цIенe карбюратори магнетон оттаьй аз сай комбайне тIа, — йоах Хьусейна.— ХIаьта а хьалоттадуш яц яр. «Сельхозтехника» уж хIамаш корайоагIий хьаьке ватва тхо механик Хамхоев Мухьмад, цига цун аьттув боале цхьа хIама хила мег тха гIулакхех...

— «Колосаш» тIа хьожаба механизатораш городере баккийтабар, — дувц дIахо механизаторашa хаттара жоп а луш. — Кийча йоацаме комбайнашца оахе болх бергбац аьнна дIабаьхаб ужаш, хIаьте нийса а балаб. Хьалхе хIи кIи-марса кийчъяь хила йоагIар ерригa техника.

МоллагIча бахьанах хилча а, кIи-марс юкъъяххачча хана болх ца беш комбайнераш совхоза коа латтилга ла йиш йолаш дац. Цоа цIенхашта жоп дезa доагIа совхоза а «Сельхозтехника» районни объединене а кулгалхоштарa.

А. ХАРСИЕВ.

60 шера В. И. Ленина цІи лелаеш

Къона ноахал хьалкхеду

Владимир Ильич Ленина а Коммунистически парте а ІалаЬмате чІогаІа йоакхо еш хиннай, хІаЬта хІанз а и кагирхой вахара гІулакхий, цун авангард йола комсомол тІа-тІа чІогаІъеш деІаккхувлара. Цунна дола тешал да ухх девошка арабаьнна «Комсомола ду партийни кулгал дІахо тоададархи кагирхоша коммунистически кхетам балара даькъера цун лоархІам лакхбарахь» бола КПСС ЦК соцам. Шеко яц, парте комсомоли гІулакхашта лостам телаш хІара денна яхар санна бу болх кхы а лакхагІча боарам тІа боаккхаш тоабара, нагирхой бернате гІулакхаш алсамдахара, цох чІоагтІа чиш тохаргІола документ хургхилара.

Тахан комсомоло баьчча цІи лелаю 60 шу ду. Цун васкеташ тешшаме кхоачашдеш хьаенай 46 миллиони саг шийна чувоагІаш йола Кагирхой Ерригсоюзаш Ленински Коммунистически Союз. ХІаьта карарча шера цун цІераца дувзаденнача юбилейна накъайодаш белтаж мул боаккхаш хиннай мехка комсомол. Цунна шийтдакъа юкъехьош хиннаб Малгобенски районера кагирхой а.

Районе дукха я таханарча ден сийна поашта инакъала социалистически декхараш тІа а хІйца уж йиллача хана хьалха кхоачашде карагІдаьнна йола комсомольско - кагирхой коллективаш. Харбижни яхача участке тоалханеча хьалашка буруудетташ а № 16 йолча буровойя коллектив. Цунна кулгалдеш ва А. Д. Кокоев, группкомсорг Л. А. Некрут. Укхаза шоай балха бокха говзанчаш санна буац буруудеттар Галаев Хьусен, цун гІончий В. Халип, А. Энтиноев, кхыбараш.

ХІаьта Галаев Іалас кулгалдеча комсомольско-кагирхой коллективо хІанале бурувтохара дигь шера заданин кхоачашьйи.

Шоай комсий участке юххьанца денз технологически карта тІа белгал мел даькха балхаш кхоачашдеш хьабоагІа «Луч» яхача комсаш лелаеча совхозерча Салтукиева Рая керте латтачен Исанова Роза группкомсорг йолчен коллективашара кагий вахи мехкарий.

Къаьстта чІогІа сацагІъяьнна ВЛКСМ горком хІанз чувашш болча хьувкъама. Къонача комбайнерашца «Алханчуртский» совхозерча Чапанов Къурейшен Гулиев Висаигирей, «Кавказ» совхозерча Моряьыл Васиде, «Луч» совхозерча Алероев Исраьнла района берригача нагирхошка 15 дийнахьа кхашкара хьункъам чуйца баккхара даьржача балхашта юкъе шоай дакъа хьо, аьнна кхайкарал тІайийцад.

ХІанз района боахамашка вІашагІ а елла болх беш я 13 комсомольско-кагирхой экипаж. Цар балха гІулакхаш мишта дел хьажаран эша тІо-новкъостал даран вІашагІъеллай оперативни штаб. Хьалхарча кхаь дийнахьа баьча балха итогаш яьй цо. Хьалхара моттиг хьожайир Алероев Исраьила кулгалдеча экипажа. Цун комбайна тІа оттайир ВЛКСМ горкома карара кара тела цІе вымпел, цунна лоаца боаккхаш деваде телеграмма яхьийтар.

Цу тайппара тІа-тІа кагий вах шоай вахара ихел юрта боахампа дукхагІа юваш хилийтар дукъа нІесига болх бац района комсомольски организацеша.

Укх шера № 12 йола СоагІашарея № 19 йола Инаркъерен юкъера школаш чакхъяьххача кагирхоех ткъаь паІ саг чувоагІа вІашагІтеха комсомольско-кагирхой отряд хьайир оаха каравча бетта. Уж берригаш доахая детта операторах болаш «Малгобенский» яхачен М. Горькие цІерагІчен комсаш лелаеча совхозий фермашка къахьегга тьожабаьб.

ВІаьстй ІалаЬмате боккхача белхтоххаме хеташ ленински зачет дІалуш хилар районера кагий вах. Кагирхой политически знаней боарам лакхбаран пар къахьегайеи общественни хьинар айдаран чІогаІа лоархІаме долча цу гІулакха юкъе дакъа лоацаш вар къонабарех ахк ваар сов гІа саг.

ТІа-тІа конагІа хул тханшига Іилма-технически кхоллама шоай дакъа юкъехьош бола кагирхой а. Цу даькъе карагІдаьйнар, хьаІайла опыт, де вппараш белгалдалара хетаьь яр июнь бетта ВЛКСМ горкома хьалхлеица яь хинна Іилма-технически конференци а. Цига дакъа лоацаш бар промышленносте а юрта боахаме а къахьега къона специалисташ.

Иштта, дІа тІахьа ший мугІараш шердеш, къонабарий хьинарш денали айдеш хьайоагІа мехкаьтта города комсомольски организаци.

Гl. БОКОВ,
ВЛКСМ Малгобенски горкома хьалхара секретарь.

ХІара шера хьиларе къахьегаш ба «Родина» яхача совхоза кхашка Грозненски медицински училища студенташ.

Иштта укх шера а совхоза кхашка аравьнная болх бе 350 училища студент. Укх шерара цар уккхазара болх белгалбоалаш ба тахан мехка комсомолена вай баьча В. И. Ленина цІи тилла 60 шу дизарца. Шоай деррига низаш оарцагІ а даьха боккхагІбарел тІехь ца биса гІерташ болх бу кагирхоша. Оасар деча, кабачкеш, нарсаш гулъеча юкъера лаьрхІача 137 процент кхоачашъю студенташа шоай нормаш.

Шоайла шерра йоарнальча социалистически яхье хьалха латташ хьабоагІаш ба преподаватель Кузьменко Екатерина Ивановна керте латта кховаагІча отрядера студенташ. Цар хІара дийнахьа 160 процент кхоачашъю шоай нормаш. Царел дукха тІехьабисабац Висуров Саид Салманович керте а латташ 147 процент нормаш кхоачашъеш бола шоллагІча отрядера студенташ а.

— 10-ча июле къаьстта дика толам баьккхар преподаватель Коровин Александр Павлович керте латтача кхоалагІча отряда студенташа,— яхаш дувц студенчески отряда комиссара Муталиева Зоя Хамидовнас. —Цар денденна норма кхоачайийр 200 процент. Из толам оаха хетабу комсомоле тахана дезача цІейна.

ДикагІйолча студентех дувцаш во етара хьалха цІераш яьхар Алхазуровай Хьадижата, Чапановай Асета, Атаевай Мархий, Бековай Зиной, Хакиева Асета дукхача кхыбарий. — Уж ба, — аьхар цо — тха дикагІбола комсомольски активисташ а дешаре масал тебараш а.

Тахарара балха да студенташа дІадолладир шоай цІейна хетаьча митинаца. ХІаране 130 процентал кІезигагІа йоацаш нормаш кхоачаш а еш, «ударни къахьегама дій» аьнна дІакхайкадир цар. Шеко яц шоай доп кагирхоша дизза кхоачашдергхилара. ХІаьта сайрийна цІей деадещ хургйола мероприятеш а белгальяхар комсомольски активо.

СУРТА ТІА: отряда комиссар З. Муталиева ший комсомольцашца ювцаш я юбилейна хетаьча мероприя...

Р. АУШЕВА сурт.

Хьинара хьаст лакъац

Дукхо берните гІуллакхаш карагІдаьнна комсомола сийлаь-воккхача баьчча цІи тиллий 40 шу дизара юбилейна накъьбеттаб «Грознефтехимремстрой» треста комсомольцаши кагирхойи.

Ер шу дІадолалуш цар социалистически декхар тІайийцадар 12 молага кхоачаш цхьайттаІагІча патилетка дийлагІча шера заданеш кхоачашъергья, аьнна. ХІаьта дош шоаш гІулакхаца чІоагІде могаш болга хьа а хьокад. Укх деношка рапорт деннад оаха из декхар сийлеица кхоачашдаь деккарех.

Из Іаяанна вІештІехьдаьннад треста подразделенеш комсомольски организацеша, кагирхой бригадашта, къаьсткъаьстача комсомольцашта юкъе шерра яь йоаржар баьнан долаш. Хан-хеналъа балла итогаш йора. КарагІдаьннар социалистически яхье экране тІа дІаяздора.

Хьалхара моттиг штукатурмалар Турпалова Наталья керте латтача СРСУ-5 (специализировани ремонтно-гІишлошъеча управлене) комсомольцаша яьккхар, шоллагІа — мастера Владецкий Александр керте латтача СРСУ-2 комсомольцаша. Цу аьа юкъенна къахьегаш яр трестера ерригаш комсомольско-кагирхой коллективаш а. Цу тайпара нийс коллектив я тха. Царна юкъе деним нормаш тешаме кхоачашъеш къайоагІа объединене партнома а парте Заводской райкома а член волча Горлинский Александр Анатольевиче кулгалду слесарий-монтажний бригада. Юбилей сийна лоаттаьча яхье къилара моттиг царна къоккайир. Иштта хІане дац аьнна, дика кайоалеш ба СРСУ-3 «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни гІишлошъечун Калоиний Александр Павловича бригадера кагий нах а. Царна юкъера белгалбаха яга слесараш-монтажникаш Газиханов Або, Солодков Виктор, кхыбараш.

Хоаш мЕ дий, алха бола берахи яь вІештІехьъянанаарех комсомола гІулакхаш доелаш ца хилар. Кагирхой вахар ъьалдиза хиннед дукхачев кьача махъдерча гІулакхашца а. Апрель бетта чакхъьннар «60 шера баьчча цІерацъ цхьана» яха ленински урок. Май бетта треста дукха кагирхой юкъевзаш спартакиаде хилар.

Укх шера къаьстта белкхтаме хеташ чаккдьаьнна оаза ленински зачет хьашцилга. Цу балла юстара витлаер цхьацаІ комсомолец. Балла деккарца дувзадетта ший тиннаха тІаьа йиш йоацаш енсар тІехьагІа аттестационни комиссе хьалхашка оттар.

Из гІулакх чакхдоенхача хана шоашкара дика льокам гойташ, хьинари низа ца кхоаш къахьийгар треста ВЛКСМ комитета идеологически дакъашта йоача заместителя Левашова Татьянес, гІишлошъеча лаборатора дефектоскописта, комсомольски организаце секретаре Чичук Андреа. ЦІакха «ях» ца оалаш, моашта тІадилла гІулакх хаммалъеш цІенеи чакхдоениах ба уж.

Тха комсомольски организаци 222 саган латт. Оаза дукха къахьег цар хьинар айдара, уж вахаре денала позицаш лувциш хилийтара. Царех дукхха дукхагІбараш массазаре комсомольски поручени йолаш ба, хІаьта юкъейса воажа а тарнал ца беш битац, царна а цкъара кхоачашдеш дола деккареш тІадахк оаха.

Къонабараш, болх ба санна, безама сенаІе а догдоагІеш кул. Сержень-Юрте тха къахьегамхошта хьалъеш йола база йистеьлча, шено йоацаш гІулакх боккъонгаьа дергадаккъе, из хьарга хьежаш дагІилга а тха комсомольций оамале дац. Ши-кхо ди хьалха Мулхачча салоІаш хиннед тхо, цун хьалха Боксински чІожа, Казбега.

Дукха ха йоацаш Ерригармейски комсомоле боахлошта хьалхашка кьамаьа деш хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь Константин Устинович Черненко. Цо комсомолегара хьедийхар шоаш вахаре еш йоле вимяни чІоагІьеага, даьй эздий гІулакхаш дІахо дебадалга. Цун укхазашена хьамма тхоай бола дІахо эрграбоакхаш тоабера дагабоалаш хийтаб тха активисташ. ХІаьта хІанз арабаьнна «Комсомола ду партийни кулгал дІахо тоададарах кагирхоша коммунистически кхетам балара даькъера цун лоархІам лакхбарехь» бола КПСС ЦК соцам оаха тІайийцаб тхоай дІахо йодача хана де дезача гІулакхий программе санна. Из бешаш, Іомабеш, кьдда гІулакхаш белгалдоаха ба тха комсомольцаши кагирхойи.

М. ГАНИЕВ,
«Грознефтехимремстрой» треста комсомоле комитета секретарь.

Вахаре денале никъ лувцарех

Деррига де кхоаю

Назрановски Ахриева ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» заводе хьалхийнача кадрови болхлоех цаІ я Могушкова Жабраьила Іайшет.

Цох ала йиш яц из укхаза къахьега йоагІаш болх хьабара даькъе цхьаккха хІама ца ховш хиннай, аьнна. № 14 йола Назранера профессионально - технически училища чакхъяьккхачул тІехьагІа йиъллагІча разряда токаралла завода механически цехе болх дІаболабир цо. ХІаьта завод а из училища а вІаши йоахкаш хиларца укхаза хьалха нийсъеннацар из. Цудухьа оазенна вІалла хІама доацаш хьалхарча дийнахьа денз бІубенна ший професси кхерерваe йолаелар. ХІаьта а балха тІа шаьръеллалца цхьаккхе тайпара цунна гІо-новкъостал ийшадиц аьлча а нийса хургдац. Цкъаза сов сихъелча гІалат йоалаш а моттиг нийслора. ТІаккха йоккхагІа йолча говзача новкъостаца Оадоева Аюпа Іайнаца дагайоалар из. Цо из операци лерттІа чакхъяккхара де дезачун духтІайоаккхар къона йоІ.

Училище ше Іомадаьчох а дайаачох а кхоачам хеташ ядар Іайшет, хІана аьлча, цкъа чоалхане деккар кхоачаще дезаш хилча боккхагІболча новкъостаца дага ца лийча далацар гІулакх. Практически опыт хІара денна яхар санна хьаІоаш яр, хІаьта технически знанеш даим тоьаш хилацар. Иштта, балха ена шу доаллаше а Калинински индустриальни техникуме деша а етта 1982 шера из заочно чакхъяьккхар Могушковес.

ПТУ дешаш йолча хана а комсомолка йолча цо ше дика активистка хилар хьахекхадар. ХІаьта заводе болх бе йолаелча общественни вахара ихы а чІоагІагІа чуеллар къона йоІ. Балха деккар кхетаица чакхдаккха гІерташ а тІадилла шоллагІа общественни гІулакх тІах аьнна кхоачашдеш а йола из дукха за ялалехьа кандидаталла а цул тІехьагІа парте членалла а дІайийцар. ХІаьта цул тІехьагІа коллективе меттел района а республика а масштабага дІанхоачаш шербалар цо общественни вахаре лоацача даьхьа мул. Тамаш хет дегІа оаца йоацача цул ший керттера балха деккар доацаш иззал боккха мукъ дІабахьа карагІдоалаш хиларах. Цо хІана кхоачашду механически цеха партторганизаце секретара заместитела, завода профсоюзни комитета а еза-йоккхача машиностроене болхлой профсоюза обкома а члена деккараш. Цул совгІа, из я парте Назрановски райкома членалла кандидат, райсовета депутат.

Иззал дукха гІулакхаш цунна тІалаттащ хилар аггара хьалха кхетаде доагІа шийна хьалташка оттадаь моллагІа деккар дог дазаш из кхоачашдеш хиларца. Цкъан дешаца аьлча, общественни вахарах чІоагІа чам беннарех а цунна ший дукхагІйола мукъа за дІалурех а цаІ я из.

ХІаьта иштта цІенкха а талмастал ца гойташ хьаенай ший балха деккар кхоачашдеча а. Ший балха тІа массеннаь лакхъаьий хьинар а денах а дола болхло. Укх карарча шера март беттага кхачанада експортни участка мастералла къахьегаш яр из.

ХІаьта хІанз Іайшет 36 саг чувоагІача комплексни бригадана кулгалдеш я. Цар болх бу алюминиевни участке. Электросверлилний корпусаш хьееш ба уж. Цун бригаде къахьегараш берригаш, хІана бац аьнна бараш, кхалнах ба. СменагІа шш саг — наладчики токарь-револьверщики мара ихы маьа нах бац.

— Тха коллектив барта шийна болаш я, се балха тІа йоацаш моттиг нийсъелча а новкъостаца шоай деккар цІена кхоачашдергхиларах бІубенна хул со, — яхаш дувц бригада кулгалхочо. Из бакъда, саг цамогаш хилча ихыдола деккар а кхоачашдулуш ба бригадера нах.

Хьалха вий-пхиъ саг чувоагІача зІамигача бригадашта чубоагІар уж, хІаьта хІанз комплексни йолчун уж юкъеоарца цу участкера къахьегам тайжна дІабода, къахьегама овсарле лакхъеннай, хІаране ше юкъарча гІулакха юкъехьоча даькъага хьежжа цун къахьегама мах белга вІаштІехьдаьккхад.

Бригада коллектива аьттув болаш хиннад ер карара шу. Ялх бетта план ханал дукха хьалха кхоачашъя баьлар уж. Продукци хьайра план 100 проценти къахьегама овсарле лакхъяра 100 процентий кхоачашъяьй. ЧІоагІъенний производственни а къахьегама а дисциплина. Бухсоаш хьахулачун дукхагІа дог лаза а уйла е а баьхеб бригада членаш. ХІаьта не кхетаде хана дац, хІана аьлча цунга хьежжа мара хилац цар хьаьща авепа. Цхьан дешаца аьлча, цаІ шолаанІчунга хьажаш, вІаши хьаллоацаш хиларца юкъара деккар кхоачашдара тІаерзаьь хинна цар дог-уйла, «цаІ массанена — тІехьа, массана — цхьанена тІехьа» яха лозунг цар санхетаме а гІулакхашка а тІа-тІа чІоагІлуш йоагІа. Из деррига къаьстагІа холуш де бригадни хьесапе къахьегам вІаштІехь а баьхха уж болх беш хьабоагІача хана денз. ЛархІа а боагІаш цу бригада тІум лоархІаш ба этара йІаьхегІа къахьегама опыт йола а кагирхой башха-дика хьехамчий слесараш-сверловщикаш Евлоева Мадина, Исмайлова Тамара, Евлоева Фатиман, Цыздоева Золотхан. Царех цаІаш завода Сийлен книжка тІа дІаязбаь ба, вокхар сурташ цеха а предприяте а Сийлен улга тІа доахк. ХІаьта бригадир шийна моллагІа низкаьа гІулакх хьалхашка эттача аттара хьалха царех кертІоргилга еш я.

Массехк дош аргда вай Жабраьила Іайшета ший депутатски деккараш кхоачашдарах. Райисполкома бехктохамеча болхлоша из белгалйоах сессешка хьинаре дакъа лоацаш, цига корта бола къамаьлаш ду депутат санна. Харжархошта а йоазаш я из кхыа эзар. Цар хьашташ кхоачашдеpa ший низа дІаккоачар дергдола шоай вікал санна.

Иштта, цун участкерча Ленина улицагІа бахача нахих цхьачар цІеношта хьалхашка ца йоагІеча нуйхаш Іотувсар, хай Іоухийтар. Царца вІашагІ а техь къамаьлаш даьд депутата, райисполкомера бахкийтача нахаца цхьана. Цига баха нах дукха летаьар тайп-тайпарча инстанцешка каст-каста электрически сердал йоацаш дус тхо, яхаш. Из гІулакх а боккъонгаьа дакха гІерташ дукхача органий бехктохамеча болхлошца дагайоалаш, доагІар царгара [redacted] хиннай. ХІаьта бахача наха гІалкха сердал халлаца са а тешар депутата.

С. МАНСИГОВ.

ВАЙ—ПРОИЗВОДСТВА ДАЙ

ХІаране декхар

Вай мехка хьадеш мел дола хІама сага дукха, цун вахар тоадара деш да. Цудухьа хІара саго шие къахьегаш волча моттиге, из ший а лоархІаш, цун да ше а хеташ, гІулакх леладе деза. цу тайпара уйла а хила еза цун.

Саг ше производства да лоархІаш хуле, тІаккха, шеко яц, цо хьинаре къахьегарда. цун чІогІа дисциплина а порядок а хургья, из руаньан кхом а хьурмат а деш хургва. Нагахьа санна, са фу гунахьа да, сона фу бала ба, яха уйла йолаш саг вале, тІаккха царех цхьаккха хІама дизза доалаш хургвац из. ХІаьта болаш бе уж шаккие а тайпа нах.

Уж ба тха фабрике а. Бакъда, белгалдаккха доагІа тха коллективе тІехь-тІехьагІа дика нах дукхагІа хулаш хилар. Цунга хьежжа оаха хьаеш йола продукци а дикагІа хул. Масала, ер пятилетка йолалучча хана оаха баьча берригача кога гІирсах кхоалагІа дакъа карта бар цхьанхаьа а дІа ца вцаш тхога юхабайтар. Масала, 1982 шера тха ерригача продукцех 26,9 процент юхаяйтар тхога. ХІаьта хІана укх шера дІабахача ялх бетта юхаяхийтараш еррига а 2,4 процент мара яц.

Врак яь продукци цхьаькха хІамаьнна пайдана йоацаш дІайоал тхи хІанз. хІана аьлча, оаха хьаеш йола еррига тайпа маьчеш кІалах хьаещи резина айра тоханна я. Цох цхьаккха хІама кхьчахье дІадахийтара пайдана дац. Оаха хьаю кхалнахьа модельни текстильни туфлеш, «саба» яха кхалнахьа туфлеш, кхалнаьха а маІача нах а цІегІа лелаю маьчеш.

ХІана хул брек? Цун бахьанаш дукха да. Из хул цхьаболчар дог лазаш болх ца барах а сихбенна болх барах, болх бе ца хаьах, бийдал дукха гайна хьекхачарца ха кІезига йисарах. Уж дерригаш а тхо долча доаца да.

Тха фабрикера болхлой дукхагІбараш юрташкара хьаккхувлаш ба. Цигаза уж хьабсалабе автобус тІехьаяле, балха хьабехка тІехьабие уж. Цу хана цар бергбола болх сеца латт. ХІаьта царех дукхабараш къона кхалнах ба, говал а лаккха яц цар.

Дукхабараш оийлача ханашка — Іайя гуйре тІехьахакчех болх а бий, бІаьстта балхара дІабоал—ахча даккха гаьнна кхычаьа логоворагІа болх бе ух. Тхо тІаккха нах а ца тоьаш дус. Масала, хІанз тха № 4 йолча цехе хила безача нахах 25 саг тоьаш. Масала, тха цхьан конвейера тІа латтача тквьь сагах 8 саг укх шера 10 класс яьнкха мехкарий ба, вешта аьлча, 40 процент бераш эггара хьалха производстве вена ва. Царна фу ховрга? Кхы ца лоацаш болх байт оаха царга. Дика хила йиш йий цар дакъа а лоацаш хьаль маьчеш?

Къонсам лоаттабой фабрике къахьегама а производственна а дисциплина чІоагІъяра, нах тІехьа ца бувлийтара, прогулаш ца хилийтара, производстве корта бохабу маларааш ца мелийтара тІехьа? Лоаттабу. Харцахьаьинхар социалу, хІаьта сана ца хугачоа доагІаш дола таІазар ду.

Масала, укх деношка хилар къахьегама дисциплина телхаерий дош дувцаш директор, партбюро, профкома цхьана ль заседани. Цига хьагІа а бехаш къамаьлаш дир дисциплина телхаераша.

Ванъхургдац иштта бола нах тха фабрике бец аьлча, уж болаш ба, тха коллективера дукха а дукхагІбараш кхалнах бале а. Бакъда, тха кхалнаха корта бокабу маларааш-м мелац. Из деррига а маІача нахага кхоачаш да. Масала, цкъа а шоала а яхар санна, вийцав цу хьакъехьа пхелагІча цехера слесарь-наладчик Сырцов Виктор Иванович. Цунна доагІаш дола тазаар дир. ХІанз цунга хьожаргволаш чІоагІааьа къахьегама ветераш, токарь Тарабрин Иван Иванович. Социалистически рузнъа ларадара хьакъехьара закона доагІара ца леладирах бехке веш дайцар Саутиев Юсапах. хІаьта балха тІа йолаш лахаца ца тоаш, оцш хиларах болхло Абубакарова Зина прогрессивни алапех яьккхар.

Снабженеи а хилац массаза дика вІештІехьъяьнкха. ХІанз хьамча айраште йола материал тхьа ца яхьаш дагІа тхо. Шуга доакха качахьалкхен декхар доал яхаш да хьакоза хабар. Из бакъда. ИттлагІча пятилетка шерашка пачхаьалкхен дохкха деккар хьерчар фабрикаx. ХІанз 5 миллион сом доал тхога. Тха производства хало тІаоттаярах доккхагІйола цхьа бахьан из да. Оаха, хьалха латтача болхлоша, кІоаргга кхетаду из гІулакх. Цудухьа ма хулда из кІезигІде а гІерт тхо хьинаре къахьегараца.

Иштта къахьегара йола технически хьалаш долаш да. Фабрика а даьрхкІа цу гІулакха хьалъча, вай ханарча здане чу. Сийрда а паргІата а я цехашка. Вай ханара дика оборудовани я цар чу.

ХІанз тха фабрике пятилетка чакхъяьккха 31 саг ва. Царех ба закройщица Шидаева Лида Адисеевна, прикпейщица Аслаханова Аминат, затяжник Битергараев Ибраьхим, подошвичи Дзангиев Мовлад. ХІаьта аз тха цехерча Филиппова Мария Яковлевнаси ер пятилетка чакхъяьккхар кхаь шера.

Диъ шера задани кхоачашъяь 78 саг ва тха. Уж ба упаковщица Хадиниурадова Фатима, заготовщица Туманова ПаьтІамат, наладчик Мурадян Борис Иванович, прикпейщица Алгапова Созбика, закройщик Льянов Тухан, кхыбараш а.

Цу тайппара, юкъарчал доаццаш продукци хьаеш волча виь бІаь соагІча сагах 109 саг пятилетки диъ шерая йола заданеш кхоачашъяь къакъегаш ба. Цу масала дика хьахьокх цхьатарарча хьалашка болх беча наха цхьатарра хьинаре яьа ца хьеташ хилар. Хьага-м деазр, хилан-м сар шоаш производства даьй хилара йола уйла. Массане а яц-их из. Фабрика марка сий дакхара массавар тІахкец цхьатарра. Цудухьа хьахул хІанз а брак.

ХІаьта а укх шера дика ца йоалаш болх бу тха коллективо. 6 бетта планах 1080,8 эзар пара кога гІирс хьабезача 1095,1 эзар арахийцар. ЗаданегІа 3888 эзар сома маьха товарни продукци хьае йоагІаш 3934 эзар сома маьха хьайир. Дикка тІехихоачашъяь продукци маьхалъяьккхара план а.

Соахка цу хана хинначунца нийсйича тІаккхийтта продукци 6 процент гаргга я. Цу хьга къахьегама овсарле 1,2 процент лакхъяьй, хІаьта продукци хьаяра дІадодар кІезигагІа хилар.

Уж толамаш гаьнна дикагІа хургдар, хІаьта брак геттара дІаяла а могар массане шоаш производства даьй а хеташ къахьегаре!

I. МЕРЖОЕВА,
Грозненски кога гІирса фабрика заготовщица.

Іилмаи техникаи доазонаш

«Беларусь» трактор: фуд керда?

Шовзткъа шу хьалха, 1944 шера Белоруссе столица — Минск фашистски гІаьрахоех мукъалъяьккхача цун цхьан йисте хьалъе йолайир тракторни завод. Белоруссин латта оахача тракторех хьалхара бІаь эзар арахецара ворхІ шу дийзар. ХІанз укхаза машинаш арахецара шу соагІа ха мара еза. ХІара кхо минот массала йоал Іойсал конвейер тІара цІена трактор.

ХІанззалца уж яр керттерча даькъе вай мехка а дунен рынке а йовзаш йола МТЗ-80 яхача маркех йола машинаш. Цар яхал — 60 говра низ. Опыто хьахекххача тайпара капитальни ремонт ца еш 8 —12 шера болх бу цу тракторо. пайда ийбе йиш я цунах 200 соагІча тайпарча цунна ІатІаохкача а лаьтта оахача а юртбоахама орудена. Машина экономически а лелае хала йоацаш а я. Универсальностага, энергонасыщенностага, кхыйолча технически даннешка диллача, дунен стандартий боарама я из модель. ХІаьта массехк параметра царел тІех а я. Из дІайийю дунен 70 мехко. Амма цунна тІехьа йоагІа керда моделаш.

Мишта хила еза хІанзарча ханара трактор яхача дешн хьакъехьа латтача къовсаме шоай лостам болаш ба белоруссин машинаш ераш. Цар лаьрхІад яйга лагІаш доаца переключени йола, еррига чархаш ведущи йола энергонасыщенни трактор хьае. ХІанз уж болалуш ба МТЗ-80 кІийлен тІа керттерча йиъ классах йолча лаьтта оахача машина 17 модификацех трактор арахеца. Цун низал — 150 говра низ, дозал йиъ тонн. Ерригача керттерча параметрашка диллача МТЗ-142 яха модель дунен тІарча цайх тара ярел дикагІа я. Кердача трактора энергонасыщенность (тоння дозала балча говра низий дукхал) цхьан ахазаен даккагІа я дунен рынке йоазаш йолча из саннача класса кхьача моделейчул. ТІехьашкашкьа сиха яха йиш хиларо, навесной устройстве оригинальни хиларо, низалаш къестадеча хьалхарча вало йиш хулийт хувцаш йола юртбоахама орудеш тІехьйшкахьа а хьалхашкахьа а ІотІаохка, агрегато цкъа яхай юкъе йоалаш массехк операци цхьан а еш. Лаьтта лелаадечоа доархІаме да из хІама де йиш хилар, хІана аьлча из бахьан долаш йиш хуй кхайна цун почва толха а еш деш дола гІулакхаш кІезигде. вешта аьлча, трактор кхай тІа кІезигагІа яха. Кердача модело лаьттана еш йола аггара йоккхагІа йола давлени, дикагІа йолча доазал лахьарча фермай тракторашца ечул цкъан ахазаен кІезигагІа я. Компактни я машин.

— МТЗ-142 яхача кердача моделага довларо, — йоах «В. И. Ленина цІерагІча Мински тракторни завод» яхача объединене керттерча конструктора Амельченко Петра, — оаха йІаьхъе тракторо болх беш йоаккха ха. ХІанзе а, ца соцаш дийнахьа а бус а болх беш хилча а, ца йохаш лел из шерал соагІча хана. ДагадоххарагІа аьлча, тха цхьаькха а я керда машин — кхы а низ болашагІа йола МТЗ-100, болх беш йоаккха ха 10 эзар сахьатага кхоачаергья цул хьалхарча этапе.

Тхо гІера трактора балха сихал даьхье. Амма проблема отт: сихал лакх ме ду, тІаккхет из лехачун балха хало. Цун деза двигатела загрузкана доал де, тІехьарча механизмай балхага хьежа. трактора лелама кхерамала Іалашъе. Балха сихал лакхагІа ме худ, дукхагІа хул штурвал бе йоаллача сага чакхъяьккха еза информаци. Цудухьа оаха декхар оттадаьд: максимальни автоматизаци яра кІийлен тІа управлени автоматически арга довла.

Из чоалхане дош да, из къоастадара ха еза. ХІанз оаха автоматизаци яьй массехк процесса. Царех цаІ трансмиссена управлени яр. Цунна тІехьа доагІа декхар — передачаш автоматически хувцар. Цу декхара чоалхане хилар латт, кхыметтел опытни лехкачун а сухал хувца еза ха нийса къоастае дилла вІаштІехьа ца доалача метте, тхо из гІудахк автомата тІадилла дезаш хиларах. Из хІама дича лехкачо де дезаш цунна тІадуса хІама да духхьал акселератора педалий гІонца сухала регулировани яр. КъетІайоагІача хана, хетаргахьа, из а автоматически хургда.

Микроклимат йола керда кабина. Из паргІата а герметически къайла а я. Дом чугІоргбац цу чу. Кабина чу я фреонови кондиционер. Вовзам хуле цу чу оттае йиш я радиотелефон, приемник, кассетни магнитофон: кхыметтел кхзгапта чухьнахьа кхоачам болаш кІеангденнад гІар-тата. Лехкачун кресло Іадарч оттадаь да, чуховчун лакхалга - лохалга хьежжа регулировани е йиш йолаш да. Уйла а яь ше хила еззача оттаньв управлене хІара рычаг, болх бу керттерча даькъе цхьарс тІаулорге тІа уллача аьтта куйго. Низ тІабахийта беза кІезига литраж йола автомобилаш лехкаш ухийтар миссел.

Григорий КОЛОБОВ,
АПН корреспондент.

«КХАШТА ХИЙ ЭШ»

Укх шера 12-ча июне «Сердало» газета тІа арахьар «Кхашта хий эш» яха критически корреспонденци. Цу тІа дувцар Сунженски района цхьаболча боахамашка кхашта хий деттара балхаш во вІаштІехьдаьха хилар.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. Чагаева. Цо хоам бу: «Кхашта хий эш» яхаш «Сердало» тІа араьяьна критически корреспонденци йийцай Кирова, Ленина, XX партсъезда цІерагІча, «Путь к коммунизму» яхача колхозий партийни комитетий заседанешка. Цу тІа дийцар балъхиннад 1984 шера 25 июнь тІаккхочаш районе хий деккаш доача 14807 гектар лаьттах 6378 гектара тІа мара хий дилладацар. Из 57 процент мара яц. Юртбоахама культурашта хий диллара балхаш къаьстта во лел «Путь к коммунизму» колхозе. Укхаза 1715 гектар лаьтта да хий деккаш. Бакъда, 4669 гектаре тІа мара хий дилладаьй.

Оаха яздаьчун лерагІа

Газета тІа дийца хиннад кхоачашбоацараш дІадаха боахамий партийни комитеташа мероприятеш оттаьй. Иштта хийчьхой хьалхалетараш моральни материальни белгалбехара уловеш.

Кхтрига хий детта техника болх беш я. ВІаштІехьдаьхкад кхашта бейсинд а хий деттаьга».

Сийлахьча заманна — сийлахьа произведенеш

ТАХАН БОЛХ БЕ ЙОЛАЛУ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ЯЗДАРХОЙ IX СЪЕЗД

Тешшаме гIулакх де халкъа

ПХИ ШУ хьалхагIа хиннача республика яздархой VIII съездо шийн лоархIамегIара декхар да аьнна хьаккхайнадир вай заманцара бувзам чIоагIбелга, коммунистически общество хьалъяр дукха советски халкъо лоаттабу къовсам биззагIа хьахьокхилга, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара гIо делга, эстетически гIулакхех уж кхабелга, коммунистически морала принципаш юкъехкухьилга. Цул совгIа, хьалхагIа хиннача съездо яздархой лоархIамегIара декхар да аьнна хьакхайнадир литературни говзал лакхъелга. Съездо оттадир: яздархоша шоай де деваран диззагIа кхоачашделга, творчески дукхагIа къахьегилга, халкъа вахар бакъдолчча тайпара, кагга, художественно дог тешадеш хьахьокхаргдола наькъаши средстваши хаддаиза лехилга.

Бакъахьарча турпало чIоагIа моттиг дIалаьцай вай прозайкий творчестве. Нагахьа санна вай литератораша хьакхеллача ерригача бакъахьарча образий дIераш яха эттача дукха хa езаргал. Цхьабакъда, нагахьа санна вай бакъахьарча турпалий образий гIулакхнйи вахарен боккъонца вен боаккхаш мах бича хьагучадоал, боккъонца вахара низ болаш, хьинар долаш, шоай йиза боккъонаш йолаш йола персонажаш сел дукха а ца хилар. Халахете а, бакъахьара турпалаш ба а моттийташ вай книжкашта дукхаза юкъеккухь дукха бийца кIорддабьраш. Образа бакъахьара гIулакхаш хьахьокхари чакхдахари сов хьадийла, цхьалха аттача гIолла, психологически кхоачам болаш кийчданза, дийнача сага хила йоагIаш йола уйлаши шекоаши йоацаш да.

Нохчийн гIалгIайн поэзи вай литературай голашагIа йола жанр хиннай массаза а. ХIанз а йисац из прозал тIехьа. ДIалахача укх пхе шера вай поэзе белггалара толамаш даьхад ше шийца санна, иштта деррига вай литературана карагIдаьннаршца лоаттабеча юкъарча бувзаме а. Поэзи дегIаахара, цо лехараште, шийна хьалхашка латта декхараш кхоачешдара юкъера къаьстта белгалбенкхаиза баргбац къамани советски поэзе йlаьхийча духовни традицешцара цун органически бувзам.

Деррига а чулаьца аьлча: партен халкъен гIулакха мутIахьа волча, социалистически гуманизма идеяш йизза шийх йоахкаш волча вай заман сага духовни дуне хьаделлара болх беш, беркате болх беш ба поэташ. Цхьа бакъда, цунах са а тийна Iадда Iера кховчам болаш дац из хIана а. Вай тахарча поэзена бIарчча хьанйцача, цхьайола дикагIйола образецаш йоацаш) тоъац, аьнна хет сона, вахар шерра хьагойтар, дена, гражданственность. Вай цхьабола дерически турпалаш хIара денларча гIулакхий мукъагIа бакхе, вахара маIана кIезига уйла еш хул. Вай критика декхар да цу тайпара турпалше ма зарра, цун духовни мелал хьахьокхар. ХIаьта воай поэташа вай хьинаречa, деналеча нахах. вай тамашийнача ханах йола произведенеш язъярга хьежаш хургда вай.

Тахан мукIарал ца дича далац вай, нохчийн гIалгIайн драматурги республика общественно-политически вахарал, тахан промышленносте, юрта боахаме, керда саг хьалкхчеча къестаеш йолча проблемел тIехьайиса хилара. Вай яздархоша кIезига хьакхолл лоархIаме социальни нравственни темаш уттаеш, вай заман сага уйлай йlаьхел хьахьокхаш, ширача бытах юхедиса эо гIулакхаш, вайна хийра йола морали эстетикех хьагучайоахаш йола йиза художественни пьесаш.

Вай литература цу участкана общественни теркам чIоагIа тIаберзабе безаш яр Правлени юкъ-юкъера нах гулбарах кхоачамбаъ ца а Iеш, режиссераш, театрий литературни деша заведующеш, театральни критикаш, журналисташ а тIабоалабаь шийца езар пьесаш драматургий секце.

НАГАХЬА санна укхал хьалхагIа дIаяхача съезде литература проблемашцара уйла профессиональни кепара йолаш болча хьинарсча наьха йоккхача отрядах вай дийцадале, тахан, халахете а, кхаморг ала йиш яц вайга. Отчет еча юкъагIа шин книжка мара арадаьнадац: А. Арсанукаева Х. Туркаеви цхьана автораш а болаш яздаь «Саид Бадуев» яхари Х. Туркаева «Вежарашха долча литературай дезале» яхари. Республикански газетийн альманахийн оагIош тIа наг-нагахь кепайийттай арадийннача книжкашта лаьца рецензеш. Вайна ма гарра — хьувкъам лакха бац. Из лоархIаме жанр иштта хьалтIа хидара вай лаьрххIа оарцагIа ца дахен сагот ца дек йиш яц. Критикех литературоведенех тIехьайисарах дола дешаш цкъа оттадаь Iнйнадац яздархой юкъарча собране, Правлене, хьайийлача партейни собранешка дувва, хIаьта а вай критикаша цунах е йоагIаш йола вывод лаьц. Литературая искусстваи дикалах дола доккха хьалхагIа а хиннад, хIанз а да парте политике юкъаметтерчарех цаI, из белгалдоакх «Литературно-художественни критиках» лаьца парте ЦК-ас баьча тхона къаьстта лоархIамеча соцам тIа.

Художественни маIанга диллача лертIа доаца книжкаш дешачун бе дахара бехке яздархой хиина Iац, критикаш а литературоведаш а ба. «Художественни творчествана влияни еш йола керттера метод хила еза, — белгалдаьккхар КПСС ЦК кхоьсин Пленуме, — хьинаре, наисе, терко йолаш, цунна цхьана идейно-хийрачеи профессионально — эсалчеи произведенешца машар боацаш йола марксистско-ленински критика».

ДIадехараш иштта доккхий долча хьалашка тахан дIа ца аьлча долаш, вай критикийн литературоведийн балха тIа цIенкаштга кхоачамбоацараш хилар. Деш дола къамаьл, эттара хьалхарча аргIанна, хIанзарча литературни процессана кIоаргеи шерен проблематика а йолаш даь хьадда тохкамаш ца хиларах да. Литературни произведени еш кхетаек хар, цун кIоаргача тIоанашка кхача хар, бе боаттIача тайпара цар мах бар, произведенеш вахарца нийсъяр — критикаи литературоведанехи ца доалаш хила йиш йоацаш дола доккха дика гIулакх. Вайна эш кIоаргга деш дола тохкамаш а, традицей, тенденцей, литература хулаш йолча процессий [illegible] лиэ а, вай керттерча деша художникий творчествана деш дола монографически тохкамаш а. Критика говзал яздархочун говзалал кIезигагIа лоархIам болаш яц. Къаьга уйла, гуччахьарен тешамеи позици, юххера а, метта культура а — критика говзалах йоахка лоархIаме элементаш.

Шийн балха лоархIамеча декхарех цаI лоархI Правлене творчески нагахьошцара болх. Дукха ха йоацаш дикна хьонаш хьахерда нтт совгIа перспективни автор [illegible] в волаш яздархой Союза нагархой секци вIашагIъеллай оаха. Тхо де гIертар цхьа хIама да — кхеташи лаьрххIа литератураи юкъебаккха гIерташ бола къона нах творчески союза гергабигар, хIанзалцарчух хьинаргIа уж Союза вахара юкъеозар, царна шоашта юкъера яраш санна, иштта къоначеи профессиональни яздархошта юкъера а чIоагIа контакташ вIаштIехьъяхар. Лоацца аьлча, тхоай ма хулла къоначча автораште дикача оагIорахьара влияни хулургйола яздархой атмосфера хилийта гIийртад тхо.

Цудукхьа дукхагIа терко е еза къоначар, уж хьаллаьца ца Iеш, царна хьсхам бала а цар толамаш даьхача дика хета а деза, хIана аьлча, эо хьехархо мара кхерергвац дешархо шийл тIехвалар. Талант хьаллацар, къаьстта а из хьахила йолаеннача юкхье, чIоагIа уйлаяь да дезаш, хIаранена дегIала вахаиакъ лаха безаш гIулакх да. «Художник, тIехьагIа кхычарка хьехамча дургдолаш кхетаве ученик» яхача формулаца боагIаш ба, аьнна хет сона, къоначарцара цхьаькха никъ а — хIаранена къаьст-къаьста деш дола тха хьехамчал. Цудукхьа бакъахьа хетар къоначар творчествана критика оперативни массе оагIув зуйш йоре, уж юбилейш езъе болабаллалца ца гоайоре, хIана аьлча, тIаьккха, хоаш ма дарра, тIехьа кургда уж Iомабе, велгта Iомабала царна а хургда халагIа.

ХIанз а сагатагIа долча декхарех цаI да республикерча къахьегача коллективашцара яздархой бувзамаш чIоагIдар. Цу наькъагIа юххьанцара гIанаш даьхад оаха, хIаьта а уж дIайолаенна юхьиг мара лархIа йиш йолаш дац. ХIанзарча сагатдоалла керттердар кхетадара хIара девнарча цун къахьегаме дикагIа воаза веза из. Тха болх коллективни хьаькъалца бе безаш ба.

Р. АХМАТОВА,
НГIАССР яздархой Союза Правлене председатель, НГIАССР халкъа поэтесса.

ЧАХКИЕВ Ильяс

ДАА-МАЛА

Даа-мала,
Дика зьега,
Рузкъа кхо ца дешь.
Бакъда, малча —
Сий ца дохкар
Къонахчунна эш.
Мала воIал
Кхоачаш хинна
Малча довстам дац.
ЦIагIа дезал
Моцал белхаш
Малар дураз дац.
ГIайIе ача,
Ле ца могаш,
Малар денал дац.
Хало еча,
Белхаш малар
Къонахчоа тIа дац.
Сий ца дохкаш,
Ахчех мала
Хьаькъал, денал эш.
Малча баьча —
Хьоа ца боабе
Кхы а чIоагIагI эш.
Даьша са мо
Лорош зонийй
«Къонах» яха цIи —
Мича басса
Цкъа из яйча —
СогаргIоаца цIи.
Сий ца хилча,
Къонах яар
Мехка лоархIама вац.
Из кура цIи
Шийца йоаца
МаIал малар дац.
Даа-мала,
Дика зьега,
Рузкъа хьо ма де.
Маларах хьа
Виза аьнна,
Сий а доа ма де.

ХАШАГУЛЬГОВ Iалаа

* * *

КIормаци кхуриэоаги
вIашагIкхийттача —
кIормац цецдергдар.
Со-м хьо
зиза да моттаж дар,
ергдар кIормаца.
Со-м хьо
кIерам бе моттаж дар,
ергдар кIормаца.
Со-м хьо...
Кхуриэолг белалургбар,
кхуриэолг бекалургбар,
кхуриэолг кIажгIоргбар.
Со-м хьо...
(Цун кIайча зIенар тIа
Iохоергдар кIормац).
Зиза хургдар кхуриэоагаш,
кIерам хургбар,
кIормац...

* * *

Са кора кIалхъа доалла гIаьда тIа
массе а сайранна безабеннарам багIа.
Цар фу дувц хоа гIаьнашта,
цар фу дувц хоа баьцашта,
цар фу дувц хоа седкъашта.
Сона бицбеннаб цар мотт,—
деррига дуне са цIай дар из хоача хана...

ЧАХКИЕВ Саид

КIА, КIА...

КIа, кIа,
Гота яьккха,
ХIара кIи фийг,
Барт а баьккха,
Лаьтте тесса,
Гучабаьккха,
Тесса баьнча,
Малха баьнха,
Уйла, хьинар
ОарцегIдаьккха,
Лаьтто кIи фийг,
Сомабаьккха,
ХIара зIийргиг
ХьетIадаьккха,
Мижо теркош,
Зама яьккха,
ТIаккха зеинаь
Ка а баьккха,
Малхо дузаш,
Бутув даьккха,
ЦIа тахача,
КIеппардаьккха,
Ахархочо,
Са а даьккха,
Мекъал, малел
ДIа а яьккха,
Деррига мохк
ОарцегIбаьккха,
Даггар болх беш,
Цкъа ха яьккха,
Аьрда вьнна,
Цхьалха даьккха,
КIа чуннйца,
КъайIадаьккха,
ТIаккха, эзьа,
Хьоар а даьккха,
Дег тIар бIайхе
Лоаца баьккха,
Хьаьлча цу
КIайча маькхал
МерзагI кIама
Дий-те цхьаьккха?

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмадага

Лоацца хана лоэзараш а дaь,
Йитар Iа поэзи, гIаьна юташ санна...
Поэзал халагIа зиннай-теш прозаl
Поэзи йитаж магадар къона...

СУЛЕЙМАНОВ Ахьмадага

Поэзен дуза тIара долаву Iилма,
Iилмахой а поэтий тобах ма бий...
Хьо поэт ва, Ахьмад...
дийшад оахе
Хье «Нохч-ГIалгIайчен топонимия».

БОКОВ Ахьмадага

Язде, Ахьмад, повесташ а язде...
Бакъда, хадаьр кепатоаш,
«ДIахододар хургдар» яхаш,
Дешачун дог ма этIаде...

ОЗИЕВ Салмана

Кхоазткъе шера хьинаре къаьхьег Iа
ГIалгIай литература лард йолаш...
Кхы масса шу вьаргда къона
Цун лонеш хьалдотта... тхое туллаш!

Вахарца гIа баха

ХIАНЗАРЧА хьнара гIалгIай литература хьа а ду, дегIа а ух кердача, ихы а лаккагIча художественни лагIа тIа, вай мехка халкъий цхьатарра боккъонаш йолча дукхача къамий литературай вежарий дезала юкъе. ХIанзарча ханара цун керттерча тенденцех цаI я йоккхий масштабни эпически формашка кхача гIертар: повестага, романага, поэмага, драмага. Дикка толамаш даьхад цо вай хиларча сага образ хьаеча, вай, хIанзарча ханара советски вахара хьекхое общественно-политически, эстетически, нравственни маьхаленаш художественно юкъараерзачех дIагойтачех, халкъа история а тахапара дар а хьагойтача.

ХIанзарча литературни процесса «сибат», цунгара хьал гойташ дола хIама да, хоаш долчча тайпара, периодически изданеш. Цулукхьа хьожаргда вай «Лоаман Iуйре» яхача литературно-художественни общественно-политически альманаха тIа тIеххьарча шерашка арайийнача номерий чулоацам. Цу процесса холуш йола событеш и альманаха оагIош тIа йоккхача масштаба произведенеш доакъош телар. Уж да Ведзижев Ахьмада «Шелбенна кхуврч» яхача романа доакъош: «НаIарга кхаьча бала» (№ 1, 1982 ш.), «Еланъажар» (№ 2, 1982 ш.); Боков Ахьмада «Iан бIаьстин вIашагIкъасташ» яхача повеста тIара: «Сагото» (№ 1, 1982 ш.), «Хала аIаштIехьъяьлна гота» (№ 2, 1982 ш.). «Оахаш аьннар оардаш корадир», (№ 1, 1983 ш.). «ВIашагIкхетар» (№ 2, 1983 ш.); Чахкиев СаIида СССР хьаяь 60 шу дизара, Нохч-ГIалгIай автономи хьаяь 60 шуи нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россена юкъебала 200 шу дизара хетадаь «ТIеххьарча цIаже тIа» яха турпала драма (№№ 2, 3, 1983 ш., № 1, 1984); Плиев Махьмад-СаIид «Лаьтан да» яхача романа дакъа — «Низ бола кхалсаг» (№ 2, 1983 ш.); кхы яраш. 1982—1983 шерашка араяьннача тхо хьежача ерригача 6 номера тIа араьннад цу тайпара дола 10 дакъа. Дерригаш а хьанийцача царна тIа гуш я дувцачунна психологически мотивировка яра, турпалий, цар образий самалашта гIулакхаштен обосновани яра йола средстваш лехара тенденци. Амма уж лехамаш, новкъа дале а, сов юкъагIерта, дукхача хана дена йоазаш йолча, лаьттача художественни стереотипа гома чу, дукхача къамий литературай опытах шерра, эффективно пайда а ца ийбеш ду. Альманаха тIа араьннача дувцарех, очеркех, стихотворенеех дукха яраш йоацаш я хьагойтачун эстетически кIоаргах, лоза ба юкъараверрахра боарам.

Цу хьокхамий дувца йиш я хIанзарча литературни процесса цхьайолча лоархIамеча оагIонех. Цхьан оагIора, гуш долчча тайпара, дувцарен очеркен жанраша хIанзарча хьнарча гIалгIай литературе шоашта йола хьадда моттиг лоацаш хилар, амма, вокха оагIора, даннела тешал ду уж жанраш дегIаххувлара торонах кIоанта пайда ийбеш хилара. Из ала доагIа къаьстта очерках. Очерк, хоаш долчча тайпара, писателя тахапарча вахара сихха юкъе ваха йиш кулийташ йола литература специфически художественни жанр ма йий. Очерка дукхача тайпаех, автораша дукхагIа теркам тIаухийт очеркашта - зарисовка ш т а. Царца кIезига я художественноста элемент, хьахьокха гIертачун образиц обобщени. Альманаха номерех цхьанне тIа араьннай, альманаха тIа цунах поэма аьннадале а, тхона хетачох стихотворени формера очерк йола Озиев Салмана «Аьсет — халкъа йоI» (№ 3, 1982 ш.).

Дувцараштга юкъе альманах дешарий теркам тIаозаргболаш да ала йиш я «Зоахалов» яха Шадиев Султана дувцар (№№ 1, 2, 1982 ш.). Цу дувцар тIа этгари толашагIа хеталу тхо на Иiдиг-молла образ. ТолашагIа я из, хIана аьлча, автор моллаех дувцарий шаблона тIара ваьнна хиларагIа, турпала самалаштен цун гIулакхаштен эстетически психологически мотивировка яра пайда ийцаб массехи художественни приемах. Из бахьан долаш вайна гу абстрактни, лехаш дола идея а доацаш, дукхача хIамашка диллача дунен тIа вехаш хиния, шийна динахетар хилча гIад а водаш, халахетар хилча дог матаре а доаш вола саг. Иiдиг-молла образ хьаеш дукха уйлаш яьй болама динамика, сага вахара, хьалдача укх турпала а эволюци тоIрал а еш. «Къавзлерца, дегIапара вниз ийшача хувцаслар цун дунетцаре уйлаш а самалаш е. Цхьан хана сагъердамца чIоагIIа безам болаш хиина Иiдиг, наха Iаьхарте могае волавелар. Из аттагIа а пайда дунъягIа луш а хилар цунна». ХIаьта дIахо: «Цун да а хиннавар цхьан хана юрта молла ва лхаш. Шийн воI бусалба дина гIулакха тIа ваккха ца могаш «бакъдуненъ» тIа кийрзар из. ХIаьта а даьгара цхьаццa хIамаш хьаIомаде кийра Иiдига... Иштта дIаяхар юрта Иiдиг-молла цIи». Автора вIаштIехьдаьннад психологически бакъ а деш дIагойта, молла сесаг Забанта физически меттел, морально а марал низа тIеххилар, из хьакъала а цул тIеххилар. Иштта дешачун дог тешадеш яц дувцара чаккхе, мари сесага а хиина Вахен Цвашн комсомола путевках гIицлош хьалъе бахар. ФуннагIа аьлча а, тешалац цу въоначa шин сага атта ца хиннача вахаро иштта царна дикача оагIорахьа лесташ гойла тоха аьлча.

Альманаха тIа арайийлла стихаш шоай идейно-тематически чулоацамга а жанрова баннхалонашка а диллача патриотически, интернациональни, безама, пейзажни лирика я. Патриотически лирикаца лархIа езаш я эггара къаьнагIа волча гIалгIай поэта Озиев Салмана «Кхелага», «Советски къам», «Советски сага кхоане», «Ираздола тIеIаь» (№ 1, 1982 ш.). Халкъа кхелах, советски сага иразеча таханех, сийрдача кхоанех йолча цу лирически повествованей юкъ моттигте латт вайна массанна а хьамсарча В. И. Ленина образ. Ленинах долча шийн дувцара поэта корадогIа дег тIара доагIа сийрда, массанена доаза дешаш массазарча къамаьла интонации.

Тахан, дерригача Нохч-ГIалгIай художественни литературана, культурана деза цIей долча дийнахьа: республика яздархой аргIанара съезд йолалуш доккхал а деш дувца йиш я вай литература кхьачача творчески лаккхаленех. Амма чIоагIа лоархIаме а чIоагIа ешаш а да литература кхоачамбоацараш гучадахар, художественни критически уйлаш тхьайса цхьан метте ца латтийтар, хьалхашка уттта халонаш дIаяхара доаттабу къовсам лаьгI ца балийтар, образно аьлча, дIахьалхашнахьа дехара дукъале еш мел дола хIама новкъзара даккхар.

А. ТАНКИЕВ,
филологически Iилмай кандидат.

ДАЬХЕ ЛОРАЕШ

КАЗАКОВ Алексей

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 шу ДУЗАШ

(Йистадоалар. Доладур №№ 81, 82 йолча «Сердало» тIа).

Коталон Ди деадаь даьхар. Цо кIезиг-дукха гIайгIа дIаьяьккхар хер чура. Ваккъдар аьлча, цу хана се дархIацар аз котало дьаккарех. Из сий дола цIи хакал хьалха наьхь тIара ваьннача сайна йоагIаш ларкIацар аз.

Деша бахь вIашагIбеттануш бар доттагIий. Художественни академе хьалхагIа вахар Павел. Цхьа ха яьннача гIолла шийх институт дIачакхъяккха Iохьийлар Николай а. Со цхьаь висар. Цхьаккха саг воацаш. Кхыметтел, дай а вежарий а бацар цIагIа. Цхьа ха яккха юрта баха хьалбахабар уж, наьна мар ветеринаралла болх беш волча. Даьссачеи шийлачен дегаца квартире гIолла хьал-Iо ухаш лелар со, саготкена уйла а еш: «Фу дергда? Мича гIоргва?» Искусство, живопись йоацаш дола вахар — вахар дацар...

Байса яр. Сай хьалхаташ къестадеш вар со, дневникаш, записокаш. цхьадола письмош йоагача пийшка чу а тесаш. Царех цхьадараш къайлагIа хIама доацаш, къона хиларах тарра юха йоагаеш, бовзача нах гIайбаташ деш язъдаь а дар. Кхычар бе уж дахар дацар сона.

Ве йоалл бесаззьяьнна шIе листок. ВТЭК-а справка. Юха а бIарг тIаеттар болх булургболаш вац аьнна яьча заключене. А-хIа, тIаккха, лора булургбац аьнна язбаьр физически болх хиина ца Iеш, кертаца беш бар а ба-кх. Хьаваха, комисси багIараш, гучох, эгIабаь-м бац, шоай маьхх мах боацаш-м яац цар. ТIаккха диагноз малагIа я? Лазара историe тIара яр морг хургья-кх: «керта тути а йохаяь хьоа лоэабеш яьча халача човнах хиннар»... и. кх. дI. Бакъахьара оагIоре хьанIалтIайоаккх аз листок. Диагноз яп. ВIалла а. Цун метте графа дит — инвалидноста бахьан. МалагIа да из? — СССР лореш баьча тIеш тIа хиина чов. Юккьанца тешанзар со сайна бIаргадайначох. ЦIаьнха а Iойийлар аз. Кхы хIама дац, ше долчча тайпаре да деррига а. ХьалхагIа миштта дисадола са из терхала ца деш?.. Дог тохадена, хьацар тIатехар сона. Цигача сурт духьала эттар сона доазув доацаш. Тайжача океанага кхачалца дIаулалча Советий Мехка. ТIаккха, моастагIчох из лорабеш мел хиннарех ва-кх со аI. МоллагIча а правительствени совгIатал дезагIа дар из. ТIаккха, Даьхенна пайдана хIама даьд-кх аз. Цу гIулакха-м художник хила везаш а хиннавацар. МоллагIча кхьча гIулакха тIа а йиш я Даьхенна пайдана хила.

Цу унзарча а цу цхьан ханна динахетар хиннача а бийсанна кхетадир аз из. Эхь хийтар сона. «Ма йокха Iовдал я хьо!» — хадданза яхар аз са-сайца. ТIаккха сахьайза, сигIаршаьнна, кIаж а ваха велавелар со.

Веранде дIачу а ваьнна Iохайра со, наIарсанагIах букъ а гIортабаь, сатассалца иштта вагIар сигалеэтахьа хьал а хьежаш. ТIаккха чIоагIа, сожавартвоацаш ваб кхийтта хиннар...

Цхьабакъда, из аьлла а вIаштIехь дахазар дог рагъа а хургдоаш, Даьхенна, халкъа пайдана а долаш гIулакх лаха. Юххьанца вIаьлла дIа а эцацар со балха. ТIема инвалидаш кхыметтел шин ког боацараш а дIайийборе, хIаьта со эцацар. Царех, «Боккъонца волча сагах йола повесть» яха Б. Полевоя книжка арадаьнначул тIехьагIа, кхыметтел, доккхал а дора: хIана тха тхоай ва Мересьев яха предприяте болх беш! Со-м дIа мича эцар. Эцаргвац аьнна дукхьал хьоалаш хIама дацар. Хийцце дIаяцар документаш, цул тIехьагIа массехк ди даьннача гIолла эзделца юха хьалора, чIоагIа бехказа баха къамаьлаш а деш. Хиинар фу ца хоаш, ну дешах са Iа кхуаш делаш дукха ха яьккхар аз. Цкъа, вIалла дага а доацаш, начальника кабинете вIачувхайкарга хьежаш приемне со вагIача хана, кадрай отдела болхлочунца цо даь къамаьл хьахаззалца:

— Керта чов хинней? Хьа ца нйцача динагIа да. Цхьа кегар бой а хац, чоал а я тарлу.

ХIаьта а, мел дукьалеваш уттаньяле а, даь шу хьалхагIа, пенсе тIа водаш хиларца дузаденна, дий хьона. «законагIа воагIача тайпара», вешта аьлча, пенсе тIа вода хьаххаьчачул тIехьагIа, — цул хьалхагIа массаза а чоа хинна хиларах пенсионер ма варий со, — балара дIаваьлча 30 шу гарга къахьегама стаж йолаш вар со. Хиннавале а, хьадер дукха а дукхагIа деловра...

ТIема инвалидаша, дукхачар кхы сачул вIалла аттагIа доацаш вахар лийсденна доллаше а, дукхача шерашка поэашта моттача тайпара къахьегар предприятешкеи учреждешкеи. Болх беш, кицьарча гIулакха юкъе дакъа лоацаш хIанз а бац уж кIезига. Бераштга кхетам балара дукха низ а ха а дIа-тел № 51 йолча грозненски школа завуча Голынский Ильяс, балача наха бытовой гIулакхаш деча метте дикача балхаца шесяя гойт Богатырев Владимира, дукхна хьалхагIа деиз юстице органашка болх беш ва Семенов Николай. ХIаьта са коллега — фотокамера цхьан кулгаца хийцца лелаеш вола фотокорреспондент Плиев Идрис ца воазаш малав республикe.

Цхьабакъда, пенсе тIа бахарах предприятера учрежденера дIабаьнна дукха инвалидаш кулгаш вIаште а дехка багIац. Уж каст-каста хул нагархой болча, шоаш даьча тIемех дувц царна, турпалий масалашца кхебу боккъонца бола патриоташ...

Сан са новкъостийн дукха бахьанаш да тIема сердаран из гоама хиларан. Цхьабакъда, немецки хаиьа ца тха гоамаш яц. Кхайкаиза вай мехка чухьалхача моастагIашцара эгIазал тIом беча хана денгара ди массаза доал чIоагIлуш хиннаяле а, советски бIуво тIехьаре тIаетташ хIамаш а йолаш тIехьашка водача моастагIчо, парх аьнна, йохаяьн йоагаяьн городаши юрташи котар вайка юхе. Царех дукхаяраш кхача метте хатташ фанера гаргаш яр, тIагIолла язъяъ «Капустино», «Шерстобитова» яхеи кхыйолен цIераш а йолаш. Моадбаина юхерча буруппи гIоамаршна хьогалда доаш хаттар тхо, маьхха чIегилг еккаш санна цхьаьцца къург беш декъар оаха хий, хIаьта хьаькккхата юрта тхо чулийлхача, цигара гIувнаш дохьаваш чукхийсе хулар. Юххьанца массадолча хIамаиц кхоачам болаш тIом бора фашисташа: цар землянкашкареи блиндажашкареи бедарий метташ, лечкъадаь советски наьха кIувсаш, тхона цIакха а бIарга ца яйна тайпа консерваш, кофи чудола термосаш корайоагIар тха салташта. Чурa фо мож йоашаш хьеххача хьаьнача кремий хьаж йоагIаш дар. ХIаьта басигтах бритва хьокхадиланза долча къоача тха гитлеровшнаара эгIазал къаьстта чIоагIа хулийтар цо. Кийчъаь немецки блиндажаш бIаргаяйнача советски тIемахоша эгIазбахе цIогIа тохар: «Хьайла бIехаьга, комфорт а йолаш баьий тIом. Сабарде Iа, хьа аьхкан бIеваги-м тхо дIаххоарче хьона!».

Тхо дерригаш а дар Берлине кхача беза болаш. ХIаьта дIаяхьчараш теттара кIезига бер. Са города гаьна боацаш тIом беш лаьттарех цаI хIаьта а дIакхьчав нига. Дагабеха кургбоаш ба цунна саха ийна пхьарч, цудукхьа яздаьц рейхстага пен тIа: «ВацлургбацбIехалашта Грозняра Берлине кхаччалца бена никъ! Мурашов». ТIаккха циггача йикай цун ерригa дорхад. Гора оттаьча города улапашка, чухийрцача гIирсий гувнашта юкъе гIолла Iинвид лкхIаш санна лелача унзарраьннача мецачеи берий гIайгIане бIаргаш, ираз дайнеи могаш боацен кхалнах бIаргабайнача советски салташта къахийтар царех. Иштта кIаьва ма дий Советий Мехкарча наьха дегаш. Из нравственность чIоагIа лакха хилара белгало я, оал. Да а да из иштта. Из дог тешадеш хьахьокх вай города бIаьш шерий историерча фактаца. ХIаьта советски наха цIаьнха а хьахьекхар из цига, цу хана 1945 шера.

...Царна тIехьашахьа бисабар хьажсара мохк. Нийсса ах хIана бац аьнна гIирсек гувнаш хинна уллар из. Цар кулгашка сатессадар лаьтто. Гаргарча наха, арабаьлча, шоай бIаргаш кIайдора хьалхьежаш: зоагIий, хьогI сан сан да, мар, воаа, воI. ХIаьта шоай наьха кхуврчашка кхача гIерташ сел чIоагIа сатийса уж дукха ха йоалдаш а тIехьа моастагIал долаш хиннача цу мехкара дIабаха йиш йолаш бацар низагIа ду гоамача тIем тIа лехкаршта, шоаш а, вайх кIезигагIа боацаш, хIалакхиннараштa новкъостал ца деш а бита. Шоай къиза планаш къайлаххульаш бацар фашистски Германена керте лаьттараш: куст доле вай Москва — дунен тIа эггара хьалхарча болхлойн ахархойн сийлахь-йоккхача паччахьалкхен столица лаьттаниз Iошаръелга, дукхагIа бола цун бахархой боабаь дIабоахилгеи вокхарех лаьш белгеи. ХIаьта уж болхлойн ахархойн болабелар, Германе мугIарерча наха лалла дIа а етта, дохадаь цIенош юха хьалдеча, тIаьш толкача, метро йолайолийтача царна новкъостал де. Иштта ва из — советски сагI

Тахан, вай Даьхе цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIIен низ болаши йолча хана а, вай цхьаннена а кхерам тIатувсаши наьха мехкаш хьалуваца гIерташи дац. Мохха деньа ца леладича далийтац вай гоннахьа хьувзача гIулакхаша. Аз доккхаь ду, иштта низ болаш ше болллшехьа а, сай мохк деррига дунен тIарча наха машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама керте латташ хиларах. Дунен тIа машарен барт тайпен баха йиш йолаш ба деррига нах. Цунна тешал ду Советски Социалистически Республикай Союз хьа а хиина, цига даха деррига халкъаш шоайла вIашагIа а кхийтта, укх 60 совгIача шера цар цхьана сийлахь-йоккхача Ленина чертежегIа вахар толаме хьаадеш хилара.

Доккхий цIейнаш долча хана дагабох сона Коталон сийрдача денга кхаччалца ца баьха новкъостий Тимофеев Михаил, Шульгин Анатолий. Письменни истола яьшка чура докиха доала книжкилг хьа а нйце, цунна юкъера хьадоаккх за ах бесадаьнна, сийрда - мора фотографи. Цу тIа — Щербина Володя. Сиреть яхача эзза кIотарга хьалхашка латт из шийна дагадаьллар кхоачаш тIа чу а ве(т)на валла везац, санна гIаьнаш а доэзадош. Кхоачашхиланзар.

Дийнахьарча хьахате тIа даьнхадар сурт. ТIом хьале хьалхарча хана цу тайпара хьахат долаш дар. Цунца болх беча хана баьдеча цIаца къамаьл деш санна, оаз Дийнахьарча сердалагIа, эггара дикагIа — маьлхе, хьатIадоалар пластинкаш тIара сурташ. ЧIоагIа безаме, цIе - мора бесаш долаш хулар суртеш. ЛаьрххIа хьаьлча растеора чу кега а деш, белгалагIа хургдолаш да дезар уж, хIаьта кега ца деш дитача сердалонга бос боаш а цхьаза вIалла хьатIа ца доалаш довш а хул сурт. ТIом болабалале массехк ди хьалхагIа [illegible] дир Володяй сурт. [illegible] фиксаж яцар, хьатIа а лаькха из книжкаш юкъе дIачуделладар аз, дукха ца гоаш сийрдадоаннхарг ма дий, аьнна. Цхьабакъда, бирсача событеша новкъарле йир из ле. Цигга со вайц а венна даьллад сурт. ВIалла дага а доацаш, шоаткъе даьлагIча шера гучадаьлар из.

Цу хана деиз лела а ду. Шоаткъа шу совгIача хана. Къаьга сийрдача сердалах лораду. Кхы мел дарел деэзагIа да сона из сурт. Цу тIа ваьккха сай новкъост хIанз а тIехьа дийна ва мотт соаа, халача лазарах цамогаш а волаш, хIаьта цун вахар дIаькхи хилар - ца хилар сох тийша а да. Лоацен наг-нагахьен мара хилац цунца вIашагIкхетар. ДукхагIйолча хана Коталон деношка, цхьаь висача хана, репродуктораццкара гIайгIане оазаш юалача хана. Халача унах цамогаш волчунца къамаьл деш санна, оаса юха а увзаш, — массаза а далаш из а иштта вIаштIехьа — шортнга сал аз:

— Здравствуй, Володя!

ТIаккха ладувгIаш Iа со. ХIанз-хIанз цо сайга, вела а къежа, аргда мотташ ва со:

— ХIа-а, хьо ва из, теоретик.

Цо сох иштта цIи тиллаяр, сайна жоп мел ца нораломIачх хаттарашта из лехаш даха книжкаш тIа хьежаш со хиннадаь.

Сурта тIе хьежача дагадоах гаьнара — гаргара дар.

Доазол дехьара

Дуне социализмага кхоачаргда

Парте Программа керда редакци кийчъеча комиссе заседание КПСС ЦК Генеральни секретаря, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Константин Черненкос даьча къамаьло йоккха резонанс хьоальй коммунизма идеяшцеи практикацеи хьашт долаш волча перуански общественноста юкъе.

Лиме АПН корреспондент Сергей Каравеев кхийттав аьрдехьарча низий ЦхьоагIо яхача объединене лидерех цхьанцех, хьалха Перу премьер-министр хиннача Хорхе Фернандес Мальдонадах. 1968 шера из юкъе вар Перу экономика а общественно-политически вахаре а шерра прогрессивни хувцамаш дедаьрхIа программа а йолаш хинна правительство хьальча шийн мехка эггара лаккагIча эсарий группаш. Ништта дийцар цо тха корреспондентана къамаьл деш.

— Эггара хьалха кертагIданика безам ба са: дуней халкъашта юкъерча империализмо шийн хурн могари дешше, дуне чIоагIа гIа боахаш а новкъара ца доалаш а социализмага, тедалургдоаца бувзамаш юкъе дола социальни нийсхонн паргIатони эггара лаккара маьхаленаш сий а деш лоархIаш йола общество хьалъярга дода. Эггара хьалхарча социалистически державех цаI, дунен социалистически система эггара лоархIамегIара звено йола Советски Союз а цу исторически процессе керттера роль лелаер. Из лаьтта Iац духхьал СССР ше йолаш хиларах а империализма лаьцача дуненна доал де гIертара наькъа тIара дIайоаккхалургйоаца духхьале хьаяъ хиларах а, из латт ништта шоай къамаш мукъадахара лоаттабеча йоккха халонаш тIауттаьча майрача къовсамех чакхдаьннача, догIаахара социалистически никъ хержача мехкашцара солидарность чIоагIъеча цо хоадам беш лола лакъа лоацаш хиларах а.

Мах баь варгвоацаш доккха да Советски Союзо тахан империализмо деча доадан низаштеи духьала латаш долча тоIадаь доахкача халкъашта царгара хьалехаш хIама доацаш, шIенача дег тIара вошала тIехьа деш дола гIо. Цу гIона хьалхехьара масалаш ца эррнгача континенташ тIа, къоастадаь аьлча, Никарагуа, Сальвадора, Гватемала,.. халкъаш шоай паргIато бахьан латаш латтача латиноамерикански чу тIа.

Коммунистически парте хулгал а деш, СССР халкъаша даьха толамаш дика гуш да. Хьалъяьй дегIаенача социализма общество. Цхьан хана Iалаьмате йоккхий халонаш лайна бола советски нах, хIане шерагара шерага дикагIа бах. ТIа-тIа дикагIа кхоачашхул бодх бара, медицински тIоха, образованена, чубахача моттигашца Iалашбара, салаIара яраш санна йола хIара советски сага лоархIаме бокъонаш. КердаверзагIа дола бахача наьха тIоанаш чуух культураи искусстваен.

Iилма - технически даькъе даьхача толамех дийцача, Советски мехко даьхача толамаша дунен тIа хьалхарча моттигех цаI лоац. Цу дерригне хьахьонх, мича кхача йиш я Коммунистически парте Программах шийн Программа лерхIаш долча халкъо массехк иттащ шераш чуласацача хана низ ца кхобеш къа а хьегаш хьалъяьча социалистически общества.

Нагахьа санна, СССР шийн масална хьахьекхахача тайпара, социальни нийсхоп общество хьалъе йиш хилар теркаме ийнача, тхоца хетац, хьатIайоагIача гаьна йоацача хана тха мехкашка а паргIатача граждании социалистически обществаш, наха вIаши леладеш дола гIулакхаш вежарашта юкъе леларашта тара хургдола. Тха континента тIа дахача халкъашта дилла дагалаьттача, бокъонца болча революционни дегIаахара новкъа йолхаш йола обществаш хьалъяра лоаттабу къовсам утопи йолаш.

Тахан лаьттан шара тIа бахача наха эггара чIоагIагIа йоаххо еш дола хIама да, нагахьа из хуле, шеко а йоацаш, дерригa адамаш хIалакдергдола, ядерни тIом ца хилийтара лоаттабу къовсам.

Девгара денга машара кхерамегIа хулаш латтача гуччахьарча провокацей наькъаца кхохнам дIахо совбаккхара тIаерзаьлча а цхьанна хIамания ше бехке ца хетача а Рейгана администраце политикана духьала латт Советски Союза хаддаца чакхдоаха машара тIехьара гIулакхаш. Уж тIадерзадаь да геро кIезигдара, космоса демилитаризаци яра, ядерни химически герзах пайда ийбелга дехкара... Цунца цхьана тхо тийша да, шийн Программа кердача редакце тIа из белгалдаьккхача тайпара, КПСС дIахо йодача хана я совдоахаргхиларах, социализма капитализмацарча машарерча ахьа цо тIеухийта низаш.

Лаьттан букъа тIа машар хилийтара деша йоаххо е еса вай массане а — планета тIа дахараша, хIана аьлча, цунах тийша я эррнгала адамлен кхел меттел. ... хIаране, хIара вай дезалхочун кхел а. Укхаза вIашагIкъестаде йиш яц вай политически уйлаша, рассии белгалонаша е дн духь-духьа хиларо — из проблема массенега а кхоач, моллагIча дуноица лоархIаш вай даде а Советски Союзах аьлча. цо кхоачашъю лоархIаме роль, цо даим къовсам лоаттабу машар бахьан.

(АПН).

Лима.

Океана юкъера гIайренаш

Географически карта тIа Атлантически океана юкъе леха еза Азорски архипелаг. Америкера Къаьнача дунен тIен Африкен бода наькъ бекъалучча тIана лехац аьнна. Авиалайнера иллюминатора чура Iочухьежача, ца хови Iочулетаьча малахитови гизигашта тара хеталу талгIей кIайча тоха юкъе яда Iалаьмате зIамига сийна гIайренаш.

Цу «ялсамален бешамаш» тIа а йолаш ядача лаьттан чIегилгаша дукха ха хьалха депа тIанйзад дерригача тайпайехча, дерригача къамехча пиратий кхераме гIулакхаш дехарий сутара бIаргаш. 170 шу хьалхагIе а Томас Эйц яхаш хиннача британски юрова цхьал форда тIа гIулакх деча капитана чIоагIа могадаьд шоай правителацца. Iалаьмате боккха стратегически лоархIам болаш йолча архипелага массе гIайре английски наьна Португалега доалла деккар кIала а хьожадеш хьацар. Цхьабакъда, цу сделках хIама хиланаар.

Вай деношка кхыча тайпарга пираташа, бIарг тIалекхаб Атлантикерча гIайренгашта. Цу пираташа лестаераш мушкеташи стилеташи а йоацаш, ядерни чхьонкараш я. 1961 шера Салазара фашистски режимо лоадии боацача маьхах йаьххачо хана арендах америкапашта дIаелар Пентагоно Лажиш яха йоккха тIема-фегара база хьалъь Терсейра яха гIайре. Лажим оала аэродром шиъа хилиа Iийнаш американски военщина дийна низ а техника а «планета йайхача моттигацна». эггаро хьалха геггарча Малхбоале, дIаихахьара йола опорни пункт.

Аренда ха массехказа йаьхьяй, Португальски общественносто чIоагIа духьаленаш еше, дIадахача шера 13 декабре кердача соглашенена кулгаш яздир пуи правительства. Шампански чудола бокалаш вIашагIлетташ зов а яхийташ. Лиссабоне торжественно кулгаш яздир «исторически документа» США пачхьаьлкхен секретара Дж. Шульцеи Португале яхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ж. Гамаи.

Мах йоьххача хана къувсабезача чоалхапеча хьалашка гIулахь чакхдаьнна дале а, португальски правительства вниалаш доаккъадеш бацар соглашении яь цоаш раьза хилар. Тамаш а яцар! ГIайренех пайда эцарах луш бола мах массехказа тIахийтар. Милитаристски гIулакхашта цунах пайда ийбеш хилар-м новкъа а, дацар. Американе тIехьалаттача «Дий» яхача газетилго, цуна чIоагIа хьеста а луш, яздора Шульцех рождество яха цIей хулача хана ирача финансово - экономически кризисо гIаддоалаь йолча Португалена дукха ахча денна ГIор-Дади ва из, яхаш. Бакъда, газет «дицделар», цу долларий доккхагIа дола дакъа хIаьзарча ханара американски герз а хинна кхоачаргда Португале, ала.

Шоашта ма хеттара ца гIулакх чакхдаларагIа сов чIоагIа гIадбаха бола Пентагона инаралаш, кхыча гIайренаш тIа а Португале континентальни даькъа тIа а бовла гIерташ, гонахьбаьнна Лиссабон хьесташ ба.

Цхьабакъда, цу мехках шийн жандармски гIулакхаш леладера долча «сихха дIадаржача низий» плацдарм е из гIертара духьала да, нагахьа санна конфликт энхе, кхатохача хIаманна дола хьежорг хила ца лови дола португальски халкъ. Португальнаш машаре баха дага болаш ба. Цулухьа да укхаза «КIайча пIенца леладу ахь дайна гIулакхаш социал!» «Португальски лаьтта цхьанна тайпара йола тIема базаш хила йиш яц!» «Португалех ядерни герз доаца зона яра тIехьа!» яха Португальски компарте лозунгаш тIа-тIа шерагIа хьаллоацаш хилар.

Геннадий ПЕТРОВ,
ТАСС корреспондент.
Лиссабон.

Артистий мугIараш шерлу

Укх бетта Нурадилов Ханпашний цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен драматически театра Москве отчетни гастролашка хьоча репертуарера «Сай наькъагIа воде со...», — яха спектакль гойтар яр гIалгIай труппе.

Iалаьмате дукха нах гулбеннабер цига. Укхаза бар Москвера, Тбилисера хьаьший, цу гIулакха цоий бахьан а дар. Кертерча даькъо из дар цу спектакле дакъа лоацаш мел бола кегирхой Шота Руставели цIерагIа йолча театральни искусства Гуржий пачхьалкхен институте дешаш хиннача гIалгIай театральни студе еренйца хилар. Царех профессиональни актераш хилар чIоагIдеш дар из вIашагIкхетар.

Тахан Афганистане латтача хьалех лаьца дуэц цу политически репортажа хьысепе отталача спектакло. Дуэцар афгански революцех дале а, доашхар дукха кIоаргIагIа да цун. Дунен тIа кхераме а нийрча а хьал латтача хана састем болаш нах леле йиш йоацилга, берригa низ урлоттабь цу тIеме кхераме духьаьй доала дезилга хьалкхедоикхевец а из спектакль.

Из тема яхка гIо деш къахьег цига къонача артистеше студийцаша. Гучайоаш эррига шоай гоезал, бокъонца бола гражданеш, Даьхен безаме бола къонгаши мехкарийн шоай болга гойташ. Къонача артистий эррига уж дика оамалаш, цар леила гоезал гойташ яр из дипломни спектакль. КIоаргIе маьан долаш да цу Iалаьмате кIоарге политически чулоацам болча спектаклеца цар шоай профессиональни никъ дIаболабеш хилар.

Къона артисташ даькъала буэцар, цар кхоллама никъ ирз доланн беркатен хулга лоаш лоацаш даьхар царна а, вай театра уж хайбаьча гуржий педагогашта а Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудтаджиевас. Цо Iодийшар гуржий театральни искусства института Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота аларен, цу институте педагогашта Н. А. Канделакена, Г. Г. Черкезешвилена, Н. В. Йовнаташвилена, Э. Б. Шермана, Нохч - ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель яха сийлен цIераш алара указаш.

Дег тIара доагIа Iалаьмате хоза дешаш оалаш даькъале бийцар къонача артисташа искусстве боаххаш бола эггара шалкара профессиональни гIа Нохч - ГIалгIай АССР халкъа поэтесса Ахматова Раисас, ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Эльмурзаев Герсолтас, студе кулгIалхо хиннача педагога Г. Черкезешвилиа, республика культура министра заместитела А. Митрофанова, РСФСР заслуженни артиста, РСФСР Пачхьалкхен преме лауреата Довлетмирзаев Мутаалина, ВТО къамий театрий кабинета заведующе заместитела, Москверча критика А. Я. Вольфсона, театре директора Каруев Сайда.

Къонача артистий цIерагIа шоай педагогашта, партийни а советски а органий вихалашта, шоай никъ даькъала мел бийцача баркал оалеш, гIалгIай театр дегIадоаладеча шоашта хьалхашка латтача бехктокхамеча декхарех лаьца къамаьл дир къонача артистка Албакова Фатимас.

А. БЕК.

МОЛХАЕХ ХУЛА ЛАЗАР

Социалистически мехкашкара Iалаьмате дукха молхаш ийо вай мехко. Цар фармацевтически промышленносто хIанз хIара дешна арахец 2000 совгIча тайпара средстваш. КердагIа йола препараташ ювхи ваьга Малхбузен цхьадоача мехкаша а. Цу цхьаи хана легIаухаш а дукха молхаш арахенаш а я дайнехка фармацевтически промышленность. Цу тайпара, Iалаьмате дукха бе-бе молхаш а лора яра, цудухьа хIара унахочунтарча лазарга хьежа, кхетаеш, къаьст-къаьста хьежае еза уж.

Из декхар чоалхане хул химически синтетически препараташта шерра реклама еш хиларах. Цхьабакъда, дукха ба молхаша сага организмана воздействи мишта ю ца ховш. Из бахьан долаш цхьабараша цхьан хана пайда эц массехк химически препаратах, шоаш шоашта дарба ду шоаш яхаш доккхал а деш. Ховш да, сага дегIа клеткаш 80 процент ноечалах латтилга. Цу тайпара, Iочуменна массехк химически препарат цу биологически коачала юкъе шоайла вIашагIьуа. Дукха моттигаш ийисду уж препараташ шоайла цхьана тар ца луш, иньаза кхьметтел цаI шоллагIчоа духьала йолаш а. сихха терапевтически новкъостал оарцагIа ца даьккхача царех зудам дала тарлуш а.

Вай республике белгалдаьннад сов тIех яьха кортикостроидни гормональни препараташца шоаш шоашта дарба ду яхаш леладу гIулакхаш. Уж тайпа дарбаш раьза хила ду унахочо, хIана аьлча, цу молхана сихха гIойле ю царна. Цхьабакъда, царех нах оагIорахьара ау-хам доалаш а хул. Миччахана а халича лазарах цахоташ хилча, лораца дагавала веза: малагIча молхаща ледадича бакъахьа хургда дарба.

Укхаза дагадохийтача бакъахьа хургда кхетача хана чIоагIа кхеташ, ше мел йоаккхача хана температура лакха лоаттаеш, юххера а дегIаца айп дуташ дола, каст-каста хулаш а шерра дIадаржаш а дола дIа-хьа дувла грипп санна дола лазар. Температура южаяр духьа цу хана унахоша невициллин е кхьйола антибиотикаш мел. Ховш да, вирусни инфекце хьоадеш дола грипп кхийттача хана антибиотикаша цунна де хIама доацилга, хIьта температура ше духьала латт вирусаца лоаттабеча къовсаме, цудухьа из южае гIерта а дезац.

Сага организм адаптацеини — гIо деш йола — механизмаш йолаш я. Лазар кхийттача хьалхарча юхьига, арахьара новкъостал ца эшаш, шоаш оарцагIа а яьле, телхар юха меттаоттаде низ кхоачаш я уж.

ЛоарзагIа лыпа дегIа могашал юхаметтаоттае низ кхоачаш я сага эррига чура органаш.

Сага дега инфаркт хилча, тIаккха а, са дIадахача дега чIегилга чу цIий лела долалу коллатераш болх бе йоладара чоах, вешта аьлча инфаркт хиннача метте чу доагIа цIий цхьанданахьа гIодда наькъаш а лехаш.

ДегIа чурча органийн хьоасийн доарзаIгIбаьнна болх юхаметтабоалабаь моттигаш хьахьонхаш дола масалаш дукха а доаладе йиш я.

С. АХМАДОВ,
9-ча горбольницан лор.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ВАХАШ-ТЕКЪАШ ПЕТР ХИННАВ»

Из керда кинолента арителашта гойтаргда белорусски кинематографисташа. Из фильм сенах лаьца да? — аьнна даьча хаттара жоп луш режиссера Сычев Сергея йоах: «Массаза а, моллагIча ханара хьо вале а, цхьа тана да тIехьала йиш йоацаш, нагахьа санна сагалах вала хьа безам беце. Художник хиларах тарра, массаза а са теркам тIаозаш хиннаб денал дола, мел хало тIаэттача а боахаш боала турпалаш. Са тIеххьарча фильмера турпал вай ханара чоалханеи халеи саг ва, шийн а шийна гонахьарбарий а мах максималиста позиегIа хоала а беш. Из саг дог цIенеи принципиальни ва.

Картине дакъа лоацаш кхо турпал ва — йоазонхо, милиционер, реклзоралла болх беш вола архитектор. ТIеххьарчунгара — Петрагара дIадолалу из дерригa а. Из ва дукхача наькъа сатем боабаьр, кулга цIена ца хиларцеи, дог бIеха хиларцеи машар болаш вац из. Ништта наьйлахьоц цо доиххийча балхаш тIа а болаш, махинацешна дакъа лоацаш бараш а. Укхаза хьалаш шийс делар дешашца а доацаш гIулакхашца шоай вахара принципаш лораяра, яхаь доттагIчунгара ма дарра дола денал эшаш».

«Вахаш-текъаш Петр хиннав» яхаш дола фильм оттадаьд вовзаш волча драматурга Е. Григорьева, сценарегIа. Цу фильме дакъа лоацаш ба актераш Борис Невзоров, Владимир Ивашов, Наталья Сайко, Василий Корзун, ништта кхыбараш.

«ЭГIАЗЛО ЙОАЦАШ»

Американски прогрессивни режиссерех цхьанне — Поллак Сиднея даьккхад из фильм. Цу фильме гойташ да Малхбузерча мехкий массови информаце средствай кортамукъале миф мара йоацилга. Бакъда, цу картина чулоацам лоархIам болаш боккхагIа ба — автора теркамга эц американски конституце законаца США гражданий бокъонаш лораеш яц.

Къонача журналистана М. Картера гучадоал буазама болхлой профсоюза кулгалхо мыча вахав ца ховш ховр мычча бесса дикьа а волици къайлаххьа гIертилга. Массана хенатох из гучадаккха гIерташ массехк статья, бакъда, цунна дега а дац шийна даннеш хьателараш расследовани социйча бакъахьа хеташ бараш хилар. Цар бехк боацача цхьан фирма даьна Майкл Галлахера тIехьайоамх ца. Дукха халале журналистана везалу из безам тIабалаши денал долаш вола саг. Бакъда, цуннарча безамо а соцаяц из Майкла вахара новкъарле еш йола статьяш ца язъеш. Ништта дIадолалу фильме уж бахьан дукха а трагически нийсденна хIамаш.

Картине кертера ролаш ловзаю Салли Филден Пол Ньюменеи. С. Филда роль ловзаеш йола журналистка Мэгги ше кIалъюс юххера а. Сагах дог лазаш а къахеташ а йола из шийн профессиональни декхарашна кхаьчача йицлу долча хIамах. Цо керттера лоархIар сенсационни материал лохилга, массарел а хьалхаллга да. Пол Ньюмена талант йолча американски актера — Майкла — сурт-сибата тIа дага доаца басараш, сценарех лаьрхIа ца хиша кIоаргал тох.

Цар леладаьча гIулакхашта юкъе котало а яьккхе, цу городера даиман дIавода Майкл.

Польше фашистски гIаьрахойх мукъаьлкха 40 шу дизарца дувзаденна укх деношка вай республика экранаш тIа гургда фильмаш: «Хьежа саг», «Къонача варшавяинна запискаш», «Байнараш IындаргIа тувс».

В. КОВАЛЕВА,
НГIАССР Госкино [illegible] редактор.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Кагий нахи мехкарийи!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1984—1985 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга дIахойт.

укх профессеех:

1. Мехкдаьттеи газа йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурильщика гIонча, электросварщика болх бе а хервгделаш.
Дешара ха — 1—3 шу.

2. Буровойчча гIулакх деш вола электромонтер.
Дешара ха 1—3 шу.

3. Электрогазосварщик.
Дешара ха 1—3 шу.

4. Автослесарь.
Дешара ха — 1—3 шу.

5. Химически анализа лаборант ([illegible]).
Дешара ха 1—3 шу.

6. Топограф-геодезист.
Дешара ха — 1—3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 классе чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца, городской транспортаца лела льготаш ю.

Училище болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, вокально-инструментальни ансамбль, предметни кружокаш, спортивни секцеш: шийн лоIаме кIалтохаргагIа латар, волейбола, баскетбола, истола тIарча тенниса. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъерча алапех 33—50 процент ахча яра дIател. Училище деша вагIаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI. Дешар хьехаш ба юкъера технически лаккхереи образовани йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах цалеи профессегIа квалификаци енна долеи диплом дIалу. ТIехдика дешаш училище чакхъяьккха дешархой лаккхерчеи юкъерчи специальни дешара заведенешка деша хьожабу.

Училище чакхъяьккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне.

Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: **заявлени, дийша хилара тешал, вахача моттигера справка; ваь ха тIайола тешал а паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш.**

Документаш хьачуийду хIара денна 8 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1984 шера 1 сентябре.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача уж соцача кхачалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 июль
II ПРОГРАММА

19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Сийлахь - йоккхача Йоттам 40 шу дизара хетаду». Киновикторина.
19.40 — «Подшефни гIишлоеча».
20.00 — «Вийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Творчески хьисапагIа къахьегаш». «Красный молот» завода рационализаторех йола телезарисовка (нохчий меттала).
20.30 — «Шуна кхьяттех». Концерт (гIалгIай меттала).

13 июль
II ПРОГРАММА

17.25 — Республика заповедни меттигаш.
17.40 — Киножурнал.
17.50 — «Телевизионни справочни истол».
18.00 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
18.30 — «Депутатий гIулакхаш».
19.00 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
19.20 — Фильм.
19.25 — «Парте экономически политика йола беш я» (нохчий меттала).
19.40 — Сий а хостам а къахьегарга хьенаха. Ахмед ГIапура цIерагIа «Электроинструмент» яха Назрановски завод (гIалгIай меттала).
20.10 — «Вийса даькъала хийла шун, бераш!».

РАДИО

12 июль

7.20 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», «Сердало» газетий обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.35 — Романа (эрсий меттала).
8.40 — «Дега лоIамагIа» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
11.15 — Къамаьл ду районни радио. Советски районера передача (эрсий меттала).
11.30 — Мелиоратора Денга. «Йайхача цеге» (нохчий меттала).
11.45 — «ТолашагIабоача опыт дIа а эцаш». Радиотехнически заводера передача (эрсий меттала).
15.15 — Музыка (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «Шоана, юртбоахаме хьалхалаттараш». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — «Торонаш цхьатарра — толамаш тайп-тайпара» (гIалгIай меттала).
18.40 — «УнакцIено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала), [illegible]

УКВ

17.00 — Поэта Ченморев Сергея дневникашкахь, махкахьашнен, стихашнен гIолла. Радиокомпозици.
17.40 — Лирически иллеш.
18.15 — ДоттагIален концерт.
18.34 — Сайранара ашараш.

13 июль

7.20 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ» газетий обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.35 — В. Терлецкий. «Лирически сюита» (эрсий меттала).
11.15 — «Хьалхалаттараш». Экспериментальни мебельни фабрикера передача (гIалгIай меттала).
11.30 — Музыка (нохчий меттала).
11.45 — «Ялат доладара — духьале е». Корреспонденце нохчий меттала).
15.15 — Сийлахь - йоккхача Хоттаман 40 шу дизаргI. «Дагахь поэзи» (гIалгIай меттала).
15.35 — Романа (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттам эрсий меттала).
17.16 — «Хьалхалатт коммунисташ» (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — СССР-а халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда 60 шу дизарга. «Наькъа дегашна йола искусство» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — С. Новиков. «Шун лоIах дола бахьдар» яха документальни радиоповесть.
17.40 — Концерт-вальс.
18.17 — М. Сулаева стихашта даькха иллеш.
18.45 — Са хьинсара ... Концерт.

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хулацалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йовцаш, малхбоалехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 13—18, дийнахьа 25—30 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

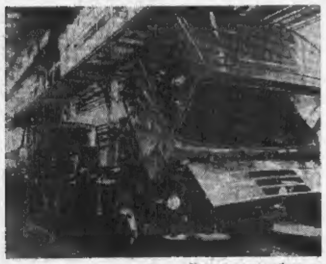

Чехословацки автомобилашъераша хьае кийчъаьй «Татра-815» яха ниэ бола грузовик. Керда машинаш шоайл къалхагIа хинарел белгалйоал миччахьа гIолла а леладуш хиларца. Дикка дукхагIа ха йоаккх цар ца йоаш — хIара автомобило капитальни ремонтага кхаччалца бе беза никъ 450 эзар километр даьрхIа ба.

Кердача автомобила керттера импортер Советски Союз я. «Татрас-815» болх бергба Малхбузен СибарегIарча мехкдаьтта промыслашка, СССР кхыча чоалханеча климатически зонашка.

СУРТА ТIА: вIашагIйохкаш я «Татра-815» яха ниэ бола грузовикаш.

ЧТК—ТАСС сурт.

Пионерий ахка

Берашка садаIийтарен царна кхетам баларен болх дика чакхбоах «Зорька» яхача пионерлагере. Из бакъдеш да Нохч - ГIалгIайченерча пионерски лагерашта юкъе яьржача социалистически яхье цо хьалхара моттиг яккхар. Из толам баккхарагIа телевизор, электрофон, грамофона пластинкай набор елар лагера сов гIата.

Дикалца шийн цIи дIайоийтарех я лагере воспитатель йола Малгобекерча № 3 йолча школа хьехархо Алиева Вэла Джамалдиновна. Вэлай кулгалца пионерски лагере 150 килограмм динбарг, зверобой, нитташ гулбир лагерерча бераша шоай шеф йолча советски мехкаскоза Предгорни несинчествана гIодеш. ХIьта цу дарбанерча баьцех доагIа ахча машара Советски Комитета фонде дIахьожадайтар.

Лагера коллективо боккха болх бу бераш советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи дог - уйла йолаш хьалкхедара.

Теркам тIаухийт лагере беращца краеведчески болх вIаштIехьбаккхара. цу балха тIаерзаь яр дукха ха йоаппаш бераш Дуба - Юртен Улус - Кертен дугаш чакхъяьккха экскурсеш.

Дуба - Юрта бераштa дайзар художественни керамика фабрика къонача коллектива балхаш, ништта дукхадар хайра цу юртара яьнача нохчочун — эггара хьалхарча коммуниста Асабаева Iабидата вахарах.

З. МУХАДИНОВ.

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-08; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 384907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-08; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05182. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3045.